

Analiza sustava mirovinskog osiguranja s naglaskom na prijevremene mirovine u EU

Franjević, Josip

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:557692>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet - Zagreb
Stručni studij Poslovna ekonomija

**ANALIZA SUSTAVA MIROVINSKOG OSIGURANJA S
NAGLASKOM NA PRIJEVREMENE MIROVINE U EU**

Diplomski rad

Josip Franjević

Zagreb, rujan 2019.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet - Zagreb
Stručni studij Poslovna ekonomija

**ANALIZA SUSTAVA MIROVINSKOG OSIGURANJA S
NAGLASKOM NA PRIJEVREMENE MIROVINE U EU**

**THE ANALYSIS OF PENSION SCHEMES
WITH ACCENT ON EARLY PENSIONS IN EU**

DIPLOMSKI RAD

Josip Franjević

Kolegij: Gospodarstvo Hrvatske

Mentor: Doc.dr.sc. Šime Smolić

Broj indeksa: 0067283268

Zagreb, rujan 2019.

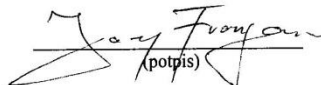
JOSIP FRANJEVIĆ
Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI RAD
(vrsta rada)
isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, 20. 06. 2019.

(potpis)

Sažetak i ključne riječi

Kroz ovaj se rad pokušava prezentirati problematika, vezana za sustave mirovinskog osiguranja na prostoru zemalja članica Europske unije. Kroz pregled razvoja mirovinskog osiguranja, biti će vidljivo, koliko se dinamično ti sustavi mijenjaju kroz povijest. Uvođenjem novih zakonskih rješenja i mirovinskih reformi prati se pokušaj EU da se uhvati u koštac sa sve većim zahtjevima i troškovima mirovinskog sustava. Pod utjecajem sve većeg broja korisnika mirovinskog osiguranja, a sve manje osiguranika, teret financiranja modernih sustava mirovinskog osiguranja sve se više prelijeva preko leđa državnih blagajni. Iz tog se razloga provode frekventne reforme u svim zemljama članicama, cilj kojih je restriktivno djelovati na radnu populaciju. Na taj se način uvođenjem strožih uvjeta, podižu dobne granice za pune starosne mirovine te se produžuju periodi uplate doprinosa. Cilj je takvih mjera osigurati stabilnije i dugotrajnije financiranje mirovinskih fondova, a neposredno i smanjivanje budućih troškova. Iz svega navedenog se može učiti, trend koji djeluje destimulativno prema mogućnostima za odlazak u prijevremene mirovine, osiguranici kojih kao takvih postaju građani drugog reda jer im se primanja znatno umanjuju ovisno o periodu vremena koji im nedostaje do pune starosne dobi. Izlaz od pada životnog standarda zato mogu tražiti u stimulaturnim mjerama prema dobrovoljnim kapitalnim štednjama, koje se kroz razne stimulacije pokazuju kao jedno od rješenja za dopunu mirovinskih primanja.

Ključne riječi: mirovinska reforma, prijevremene mirovine, mirovinski fondovi, mirovinsko osiguranje, puna starosna mirovina,

Sadržaj

1	UVOD	1
1.1	Predmet i cilj rada	1
1.2	Izvori podataka i metode prikupljanja.....	1
1.3	Sadržaj i struktura rada	1
2	POČECI I POVIJESNI USTROJ MIROVINSKOG OSIGURANJA	2
3	IZAZOVI I CILJEVI MIROVINSKIH SUSTAVA EUROPSKE UNIJE	4
3.1	Starenje stanovništva	4
3.2	Dostatnost mirovina	6
3.3	Održivost mirovina	12
4	MIROVINSKI SUSTAV U EUROPSKOJ UNIJI	15
4.1	Hrvatski sustav mirovinskog osiguranja	16
4.1.1	Puna starosna mirovina.....	18
4.1.2	Prijevremena starosna mirovina	18
4.1.3	Određivanje vrijednosti mirovine.....	20
4.1.4	Usklađivanje vrijednosti mirovine	21
4.2	Mirovinski sustav u Njemačkoj.....	22
4.3	Mirovinski sustav u Finskoj.....	24
4.3.1	Struktura umirovljenika i mirovine.....	26
4.3.2	Prijevremena mirovina u Finskoj	29
5	ZAKLJUČAK.....	33

1 UVOD

1.1 Predmet i cilj rada

Izdaci za mirovine, predstavljaju jedan od najvećih socijalnih izdataka za nacionalne ekonomije zemalja Europske unije. U prosjeku gotovo svaki 4. stanovnik Europske unije ovisi o mirovini kao izvoru prihoda. Obzirom da se radi o tako velikom sustavu, pravne norme i regulative neophodne su da bi se omogućilo financiranje i održivost. Gotovo sve zemlje članice, krenule su u snažne mirovinske reforme u zadnjem desetljeću. Sa ciljem boljeg i stabilnijeg oblika financiranja, dolazi do podizanja dobnih granica za odlazak u mirovinu. Kao i izjednačavanja prava muškaraca i žena u pogledu ostvarivanja uvjeta za mirovinu. Donose se propisi koji potiču osiguranike da ostaju duže u radnom odnosu i plaćaju doprinose, kao i propisi koji obeshrabruju one koji bi željeli u prijevremene mirovine. Cilj ovog rada je prikazati neke od mirovinskih sustava zemalja članica, obratiti pažnju na probleme sa kojima se sreću, te prezentirati mogućnosti ranijeg umirovljenja s obzirom na nove mirovinske reforme.

1.2 Izvori podataka i metode prikupljanja

U izradi ovog diplomskog rada korištena je domaća i strana stručna literatura vezana uz temu mirovinskih sustava u Europskoj uniji i svijetu. Korišteni su podaci sa web stranica međunarodnih statističkih zavoda, kao i organizacija koje se bave financijama i mirovinskim fondovima. Također korišteni su aktualni podaci sa portala mirovinskih osiguranja i zavoda te državnih zavoda za statistiku.

1.3 Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen na 5 poglavlja. Nakon uvodnog dijela, govorimo o počecima i ustroju mirovinskih sustava kroz povijest, na području Europske unije. Iza toga promatramo sadašnje stanje i pokazatelje koji se odnose na trenutnu situaciju vezanu za aktualne sustave mirovinskog osiguranja. Probleme na koje nailaze zemlje članice vezane za financiranje mirovina, kao i socijalne aspekte mirovinskog sustava. Na primjeru Hrvatske, Njemačke i

Finske, promatramo razlike u nacionalnim pristupima rješavanju pitanja mirovinskog osiguranja.

2 POČECI I POVIJESNI USTROJ MIROVINSKOG OSIGURANJA

Sustav mirovinskog osiguranja, odnosno mirovinski sustav predstavlja skup pravnih normi te administrativnih i financijskih institucija kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invaliditeta i gubitka hranitelja. Mirovinsko osiguranje spada u jedan od najvažnijih segmenata sustava socijalne skrbi. (Puljiz, 2007) Razvojem industrijske proizvodnje, globalne ekonomije i tržišta rada, potencira se potreba za načinom zbrinjavanja dijela populacije koja zbog godina, invaliditeta ili nekog drugog razloga više nije u mogućnosti aktivno privređivati za svoje potrebe. Pojedine su zadruge, grane industrije i poduzeća imale mehanizme i fondove preko kojih se radnicima u slučaju nesreća, smrti ili invaliditeta isplaćivala određena naknada, pogotovo u djelatnostima u kojima je postojala velika opasnost od ozljeda ili smrtnih posljedica. Prvi privatni mirovinski fond osnovan je u SAD 1875. na željeznici, American Express Company (Costa, 1998) Ipak, prvu pravu reformu, u vidu zakona o mirovinskom osiguranju nalazimo u Njemačkoj 1889.godine. U strahu od nastavka jačanja radničkog pokreta i moguće revolucije, kao i potaknuti socijalnim problemima i nemirima, vlada kojoj je na čelu kancelar njemačkog senata Otto Von Bismarck krajem 19. stoljeća donosi niz zakonskih mjera za podizanje standarda socijalno najranjivijih dijelova društva. Kao neke od najvažnijih nalazimo dva zakona o osiguranju od starosti i invalidnosti iz 1889. godine. Tim se zakonima uređivala naknada koja se isplaćivala radnicima, nakon što napune 70 godina, a financirala se iz doprinosa (Bejaković, 2004). To je svojevrsna preteča inačica „*Pay-as-you-go*“ sustava, koji je uz mnoge amandmane i reforme, u načelu i danas u upotrebi.

Val reformi se prelijeva u skandinavske zemlje, te u Danskoj dolazi do mnogih političkih rasprava na tu temu. Strateg ovih reformi bio je Marcus Rubin, statističar i socijalni analitičar. On je odbacio Bismarckov sustav mirovina, jer su u Danskoj plaće bile niske, zaposlenih malo, a nije bila dovoljno razvijena ni kompetentna socijalna administracija koja bi sakupljala doprinose i distribuirala mirovine. Rubin predlaže preobrazbu sustava socijalne pomoći siromašnima, i uz pomoć novih prihoda od poreza na pivo, njegovo pretvaranje u mirovine

starim siromašnim ljudima. (Puljiz, 1996) Na taj se način pivo zanimljivo pretače u sredstvo, kojim se financiraju mirovine radnicima starijim od 60 godina. Iako valja napomenuti da su tim zakonom bili obuhvaćeni samo oni stariji od 60 godina, koji i onako nisu imali sredstava za život i bili bi socijalni slučajevi, a ne ukupna starija populacija. Mirovinski sustav u Švedskoj uređuje se zakonom 1913.godine (Puljiz, 1996) Mirovine se nisu u potpunosti financirale iz poreza, nego je predviđeno sakupljanje, relativno malih doprinosa. Radi administrativne jednostavnosti sustava uvedena je podjela u tri mirovinske klase za koje su propisani obvezni doprinosi u postotku ostvarenog prihoda. Mirovine su bile obvezne i obuhvatile su svu švedsku populaciju. Utoliko je ovaj mirovinski sustav bio šireg spektra primjene od danskog, koji se na početku ograničio na stare siromašne osobe. Švedski je mirovinski sustav iz 1913. godine, prvi u svijetu uveo obvezne mirovine za sve stare ljude.

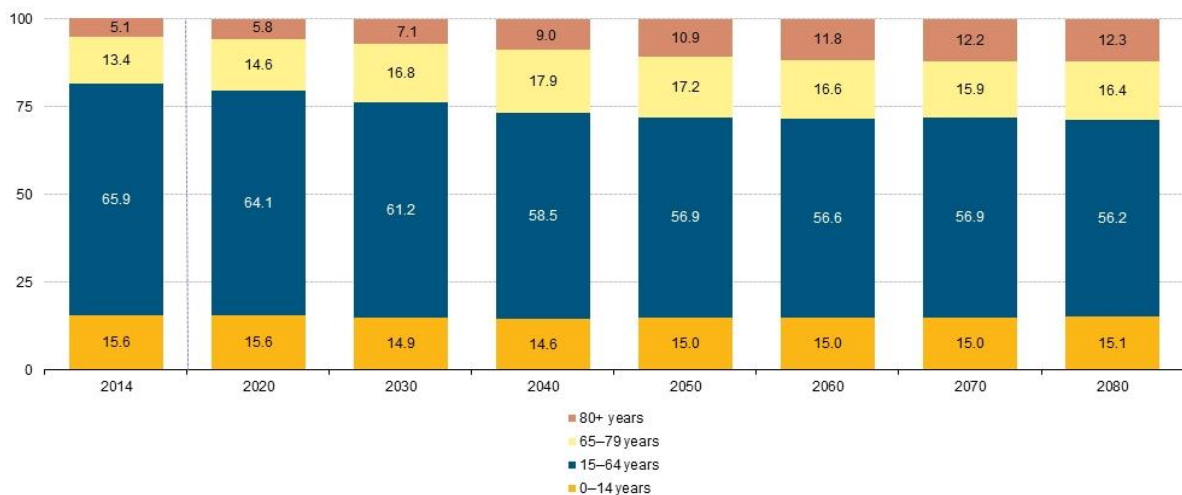
Zanimljivo je spomenuti da je na našim prostorima relativno rano uspostavljen sustav mirovinskog osiguranja. U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, „Zakon o osiguranju radnika“, donesen je 14. svibnja 1922. godine. Usvojeni je zakon bio uvelike napravljen prema njemačkom modelu, odnosno prvom državnom mirovinskom i invalidskom sustavu, što ga je u 1889. godine uveo Otto von Bismarck. Tim zakonom je pokrivena zaštita radnika od glavnih socijalnih rizika, bolesti, starosti i nesreća na poslu, ali nije pokriven rizik od nezaposlenosti (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2002). Također iako je pravna regulativa uvedena relativno rano, na samu provedbu zakona čekalo se do 1937. godine, kada su stvoreni preduvjeti za njegovo financiranje. Važno je spomenuti i Williama Beveridge-a, ekonomista iz Velike Britanije, koji je idejni začetnik reforme britanskog mirovinskog sustava. Reforma se temeljila na odmaku od Bismarck-ovog modela, te se bazira na fiksnoj, minimalnoj naknadi koja se ne bazira na uplaćenim dohodcima već se financira iz državnih davanja. Na taj se način svakom korisniku, isplaćuje jednaka naknada, neovisno o njihovim primanjima, ali iznos zadovoljava samo minimalne životne potrebe, a svatko se mora osobno pobrinuti tokom radnog vijeka ako želi više za sebe i svoju obitelj. (Puljiz, 1996. prema Baldwin, 1990).

3 IZAZOVI I CILJEVI MIROVINSKIH SUSTAVA EUROPSKE UNIJE

3.1 Starenje stanovništva

Zemlje EU nalaze se pred izazovom demografskog starenja. Usred napretka medicine, boljih zdravstvenih i socijalnih uvjeta te boljih životnih uvjeta, očekivani životni vijek u zemljama članicama EU, u zadnjih 50 godina produžio se za gotovo 6 godina (Eurostat, 2015). U kombinaciji sa konstantno padajućim prirodnim priraštajem, dolazimo do situacije u kojoj se demografska slika radno aktivnog stanovništva mijenja. Potpomognuto ekonomskim krizama, financijskim nestabilnostima, proračunskim deficitom, slabim ekonomskim rastom, kao i padom zaposlenosti, dolazi do pritiska na mirovinski sustav. Cilj je svake zemlje članice, omogućiti stabilan i održiv sustav mirovinskog osiguranja, ali također i da iznos mirovine bude dostatan za normalan život osoba treće životne dobi. Imajući to na umu, EU se uhvatila u koštac sa zahtjevima modernog vremena. U priloženom grafikonu možemo vidjeti trendove u promjeni starosne strukture stanovništva. Prema procjenama EU komisije omjer radno sposobnog stanovništva, starosti od 15 do 64 godine, prema stanovništvu starijem od 65 godina, promijeniti će se sa sadašnjih četvero na gotovo dvoje u 2060. godini. (European Parliament Briefing, 2015)

Grafikon 1. Struktura stanovništva po starosnim skupinama, EU-28, 2014.–2080.

Izvor podataka: Eurostat, Srpanj 2015., lokacija grafikona EU Briefing, Studeni 2015.

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/571327/EPRS_BRI\(2015\)571327_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/571327/EPRS_BRI(2015)571327_EN.pdf)

Kad promatramo prijevremeno umirovljenje radnika u ovim okvirima, možemo primijetiti da se ne uklapa u okvire koji odgovaraju nacionalnim ekonomijama. S obzirom da se odnos radno sposobnog stanovništva i onog u mirovini konstantno mijenja na lošije, a na tržištu rada se konstanto traži sve stručnija radna snaga, što uzrokuje da se period stručne izobrazbe i školovanja mladih neprestano produžuje. U skladu sa tim, mladi se sve kasnije uključuju na tržište rada. U slučaju kasnijeg uključivanja na tržište rada, samim tim trebali bi ostati raditi duže, nego što se to radilo do sada da bi ostvarili istu razinu prinosa. Smanjivanje razine pritoka kapitala u obvezne mirovinske fondove, rezultira većim opterećenjem mirovinskog sustava, kao što i kraći period uplata u mirovinske fondove donosi niža primanja od mirovina. Niža primanja predstavljaju veliki udar na standard života pojedinaca treće životne dobi, kao i veliki socijalni problem samoj državi.

Tablica 1. Promjena demografske strukture stanovništva, u postotku 2007.-2017.

Population age structure by major age groups, 2007 and 2017
(% of the total population)

	0–14 years old		15–64 years old		65 years old or over	
	2007	2017	2007	2017	2007	2017
EU-28 (*)	15.9	15.6	67.1	64.9	17.0	19.4
Belgium (*)	17.0	17.0	66.0	64.6	17.1	18.5
Bulgaria	13.2	14.1	69.1	65.2	17.6	20.7
Czech Republic	14.4	15.6	71.1	65.7	14.5	18.8
Denmark	18.6	16.7	66.1	64.3	15.3	19.1
Germany (*)	13.9	13.4	66.3	65.4	19.8	21.2
Estonia (*)	14.9	16.2	67.9	64.4	17.3	19.3
Ireland (*)	20.3	21.1	68.9	65.4	10.8	13.5
Greece	14.7	14.4	66.7	64.0	18.6	21.5
Spain	14.6	15.1	68.9	66.0	16.5	19.0
France (*)	18.5	18.3	65.2	62.5	16.3	19.2
Croatia (*)	15.6	14.5	66.7	65.8	17.7	19.6
Italy	14.1	13.5	65.7	64.1	20.1	22.3
Cyprus	18.9	16.3	68.8	68.1	12.4	15.6
Latvia	14.2	15.6	68.4	64.6	17.4	19.9
Lithuania	16.0	14.8	67.3	65.9	16.6	19.3
Luxembourg (*)	18.3	16.2	67.7	69.5	14.0	14.2
Hungary (*)	15.2	14.5	68.9	66.8	15.9	18.7
Malta	16.6	14.1	69.5	67.0	13.9	18.8
Netherlands	18.1	16.3	67.4	65.2	14.5	18.5
Austria	15.6	14.4	67.5	67.1	16.9	18.5
Poland (*)	15.8	15.1	70.8	68.3	13.4	16.5
Portugal	15.7	14.0	66.7	64.9	17.5	21.1
Romania	16.9	15.6	68.4	66.6	14.7	17.8
Slovenia (*)	14.0	14.9	70.1	66.2	15.9	18.9
Slovakia	16.2	15.5	71.8	69.5	12.0	15.0
Finland	17.1	16.2	66.5	62.8	16.5	20.9
Sweden	17.0	17.6	65.6	62.6	17.4	19.8
United Kingdom	17.8	17.8	66.3	64.1	15.9	18.1
Iceland	21.3	19.7	67.1	66.2	11.6	14.0
Liechtenstein	17.1	14.9	71.0	68.2	11.9	17.0
Norway	19.4	17.8	66.0	65.5	14.6	16.6
Switzerland (*)	15.8	14.9	68.1	67.1	16.2	18.1
Montenegro	20.1	18.2	67.0	67.4	12.9	14.4
The former Yugoslav Republic of Macedonia (*)	18.9	16.6	69.8	70.2	11.2	13.3
Albania	24.9	18.2	66.3	68.7	8.8	13.1
Serbia (*)	15.6	14.4	67.2	66.3	17.2	19.4
Turkey	26.6	23.7	66.6	68.0	6.8	8.3

(*) Break in time series in various years between 2007 and 2017

(*) The population of unknown age is redistributed for calculating the age structure.

Source: Eurostat (online data code: demo_pjanind)

eurostat

Izvor: Eurostat

Web lokacija:

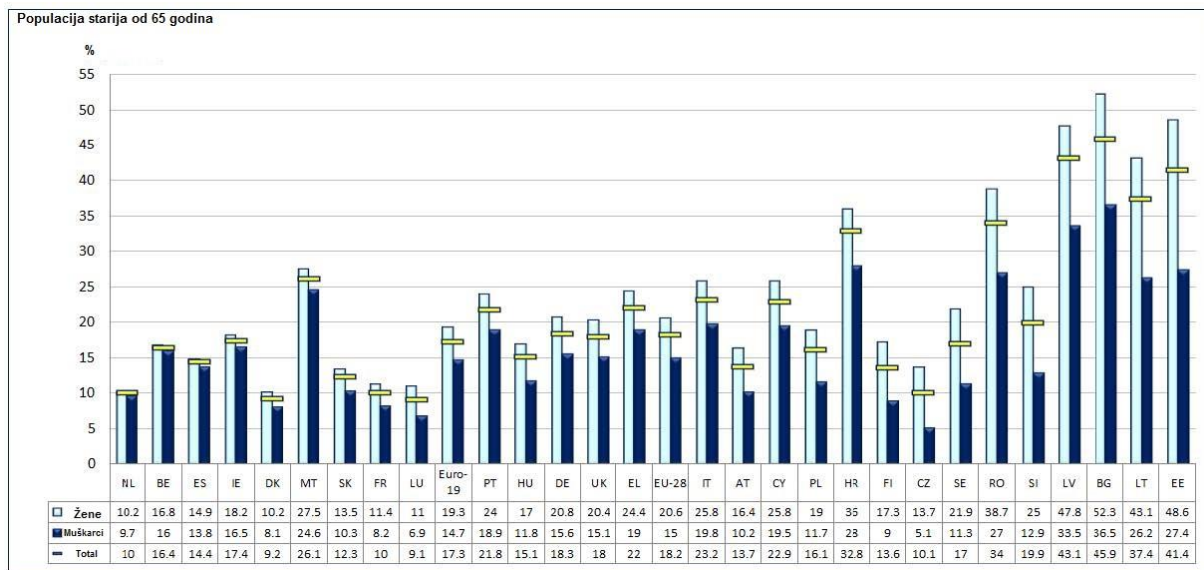
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/b/bc/Population_age_structure_by_major_age_groups%2C_2007_and_2017_%28%25_of_the_total_population%29.png

Ali nije samo problem starenje stanovništva, nego se javlja i problem unutar same strukture. Naime kao što možemo vidjeti iz dugoročne projekcije, kao posljedica smanjenog prirodnog priraštaja dolazi do smanjenja radno sposobnog stanovništva.

3.2 Dostatnost mirovina

U načelu, osnovna funkcija mirovina i mirovinskog sustava je da osigura dostatan izvor prihoda za ljude koji su nakon godina plaćanja doprinosa napustili tržište rada. I sada ovise o mirovini, kao jedinom izvoru za plaćanje troškova svakodnevnog života. Dostatnost samih mirovina možemo promatrati i u odnosu na ostvareni dohodak prije umirovljenja, kao i odnos mirovina i trenutnih prosječnih plaća unutar neke države članice. Osnovni pokazatelj dostatnosti mirovina je mogućnost da se spriječi siromaštvo umirovljenika. Sami rezultati istraživanja o dostatnosti mirovine, uvelike variraju unutar Europske unije. Što nije neobično ako se uzmu u obzir još uvijek velike razlike u razvijenosti nacionalnih ekonomija, kao i činjenica da se određeni mirovinski sustavi sami po sebi poprilično razlikuju. Prema Državnom zavodu za statistiku (2017), glavni pokazatelj siromaštva, je stopa rizika od siromaštva. To je postotak osoba, čiji je raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% od srednje vrijednosti (medijana) ekvivalentnoga raspoloživog dohotka svih osoba. (DZS, 2017) U priloženom grafikonu možemo vidjeti položaj, u kojem se nalaze umirovljenici unutar država članica Europske unije vezano za statistički utvrđeni rizik od siromaštva 2014. godine.

Grafikon 2. Postotak osoba starijih od 65 godina u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, u zemljama Europske unije.

Izvor: Eurostat (2016)

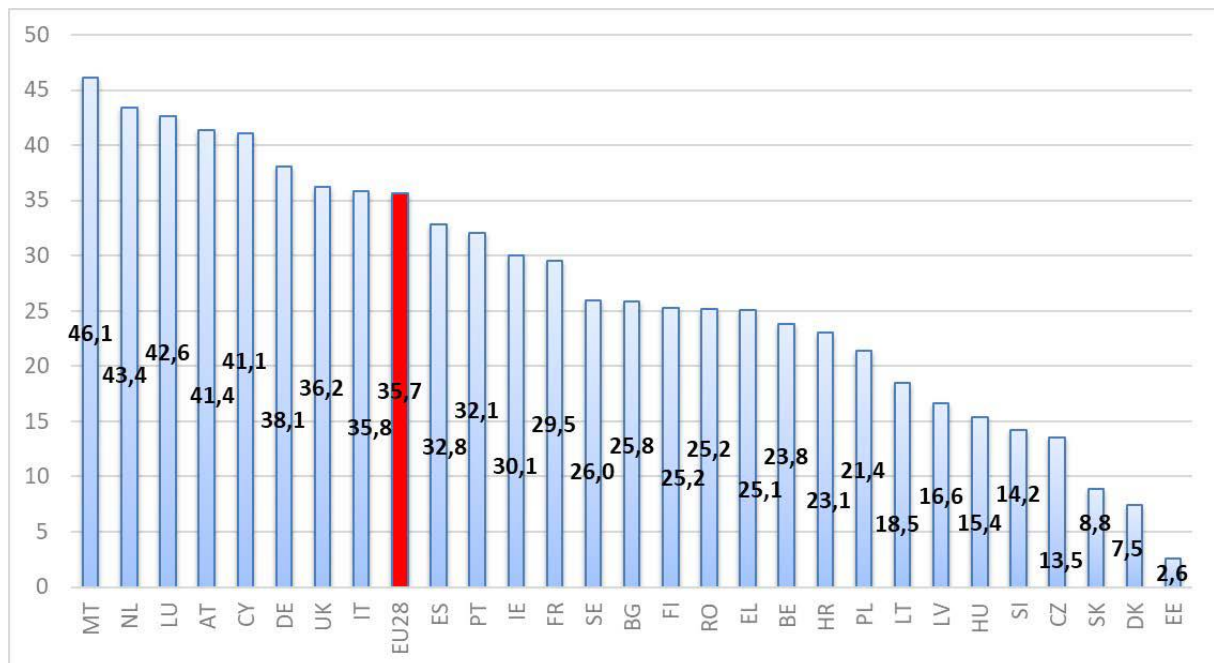
Lokacija : Pension Adequacy Report 2018. str. 33,

URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8084&furtherPubs=yes>

Iako stopa osoba koje su ispod praga siromaštva ne pokazuje stvaran postotak siromašnih, ipak se vide značajne razlike u odnosima unutar zemalja članica.

Tu se nazire još jedan problem postojećih mirovinskih sustava. A to je raspodjela visine rizika od siromaštva s obzirom na spol. Iz navedenog grafikona, možemo uočiti veliku razliku u riziku od siromaštva, između muškaraca i žena. U svim zemljama članicama, žene primaju niži iznos mirovine nego muškarci. Razloga za to je nekoliko. Prije svega, jer su žene često radile na slabije plaćenim mjestima, dok su za rukovođeće, državničke ili druge više funkcije u većem dijelu zapošljavani muškarci. Također često su primale i manje plaće za ista radna mjesta, nego njihovi muški kolege. Manja primanja za vrijeme radnog vijeka, imaju kao posljedicu manje uplaćenih doprinosa, niši prosjek plaće i neminovno manju mirovinu u starosti. U prosjeku žene u EU imaju gotovo 40 % manje mirovine nego muškarci. (European Institute for Gender Equality, 2015)

Grafikon 3. Rodni jaz u mirovinama, korisnika od 65-79 godina

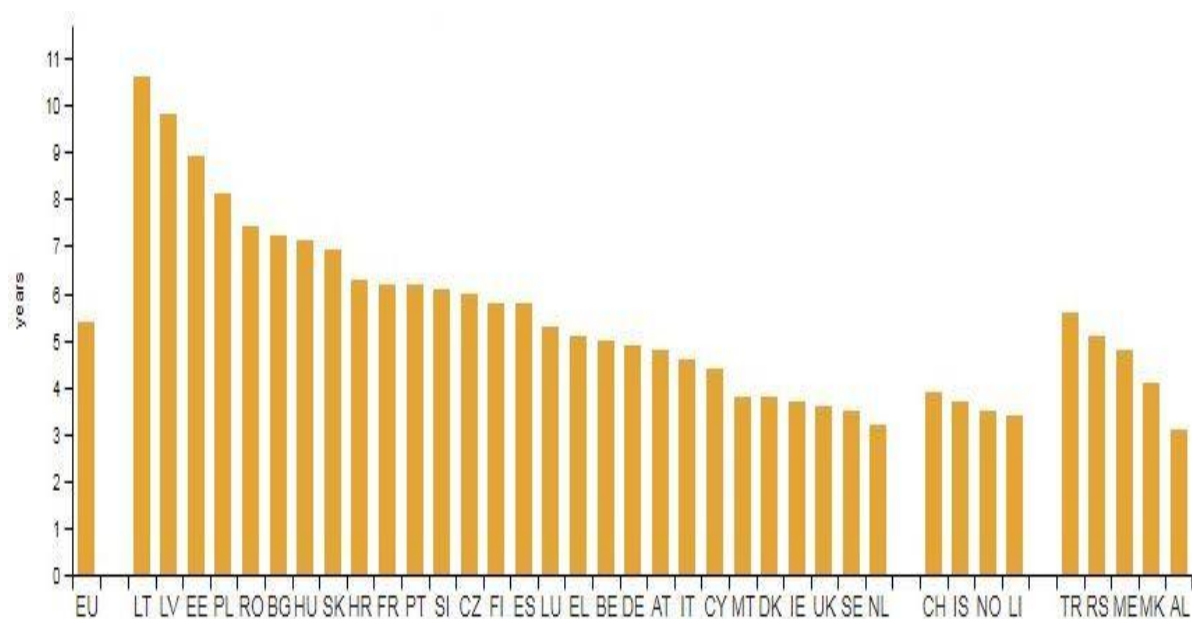
Izvor: The gender gap in pensions in the EU (2019)

URL:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631033/IPOL_BRI\(2019\)631033_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631033/IPOL_BRI(2019)631033_EN.pdf)

Manja mirovina znači i veći socijalni rizik, pogotovo ako se uzme u obzir činjenica, da žene u prosjeku žive duže nego muškarci. Samim tim, žene se češće nalaze u situacijama u kojima nadžive svoje partnere, te ih mnogo više živi u samačkom domaćinstvu. Prema Eurostatu (2016), očekivana životna dob žena, na prostoru zemalja članica EU za gotovo 5 i pol godina veća je od one muškaraca. Povrh toga što u prosjeku duže žive, žene su u pravilu mlađe od svojih bračnih partnera kada stupaju u brak, te će iz zbog toga često i nadživjeti u braku.

Grafikon 4. Razlika u životnom vijeku između muškaraca i žena na teritoriju EU 28.
(Na stupcu se odražava koliko žene u prosjeku žive duže.)

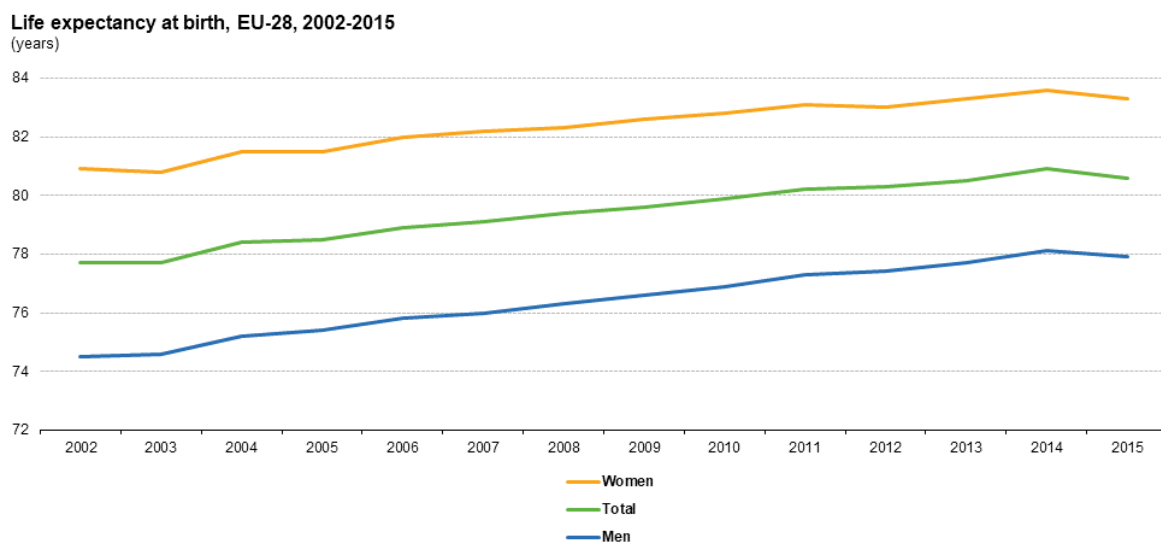

Izvor: Eurostat. (2016)

URL:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Mortality_and_life_expectancy_statistics

Grafikon 5. Očekivani životni vijek, muškarci i žene, EU 28 2002-2015.g.

Note: 2010-2012 and 2015, breaks in series. 2013-2015: provisional.
Source: Eurostat (online data code: demo_mlexpec)

eurostat

Izvor: Eurostat (2016), Lokacija grafikona: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Life_expectancy_at_birth,_EU-28,_2002-2015_\(years\)_BYIE18.png&oldid=377013](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Life_expectancy_at_birth,_EU-28,_2002-2015_(years)_BYIE18.png&oldid=377013)

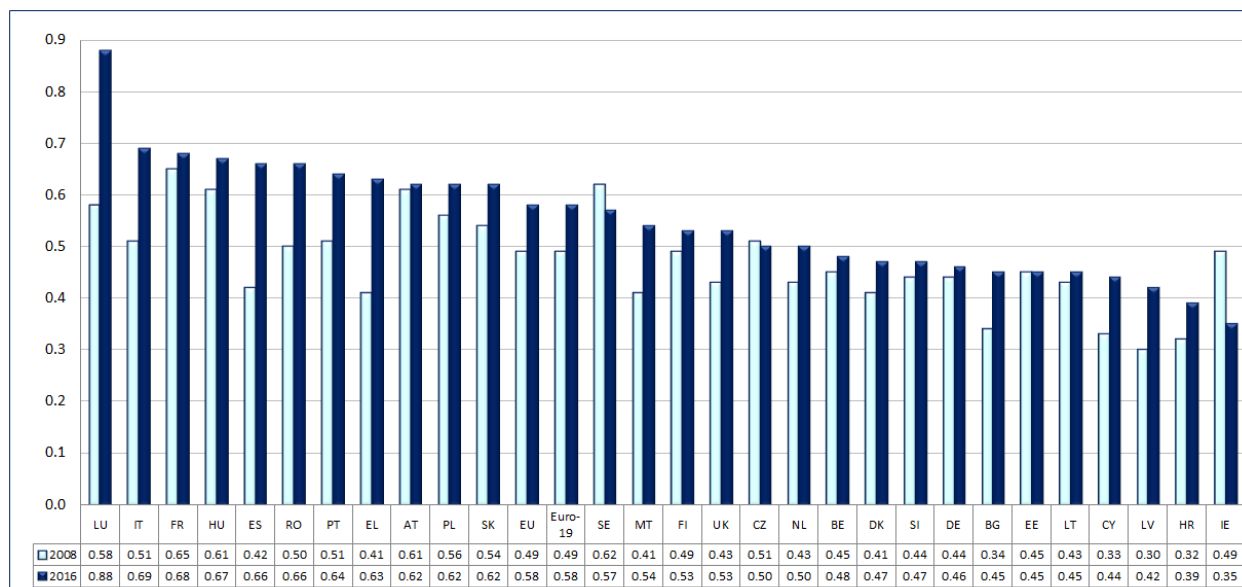
Prema podacima iz 2016. godine od 56 milijuna žena, starijih od 65. godina, koje žive na teritoriju Europske unije, njih čak 21,4 milijuna živi u samačkim domaćinstvima. Na taj su način podložnije raznim socijalnim rizicima nego muškarci. Naime od ukupnog broja muškaraca starijih od 65 godina, njih samo 8,1 milijun žive sami. Starija samačka domaćinstva uvelike su ovisna o mirovini kao osnovnom vidu prihoda. Prema podacima Eurostata za 2015. godinu, od ukupnih bruto prihoda samaca starijih od 65 godina, veliki dio, čak 85 % se odnosi na neki vid starosne mirovine. Samci većinom žive od vlastitih starosnih mirovina i to predstavlja u prosjeku 71,7 % njihovih prihoda. A preostalih 13,3% se odnosi na mirovine ili dijelove mirovina naslijeđene od pokojnih supružnika na koje pod određenim uvjetima imaju pravo. (Pension adequacy report, 2018)

Smisao mirovina ne bi smio biti samo da spriječi siromaštvo umirovljenika, nego da im omogući adekvatan životni standard u starijoj dobi. Životni standard umirovljenika se odlaskom u mirovinu ne bi smio bitno promijeniti na lošije. Jedan od faktora kojim se može procijeniti u kojoj će mjeri to biti moguće, je odnos zadnje plaće i prve mirovine. Ako

odlaskom u mirovinu, dođe do znatnog pada visine primanja, u velikom broju slučajeva može doći do pada životnog standarda.

Omjer agregatne zamjene jedan je od pokazatelja primjerenosti mirovine. Pomoću njega možemo promatrati odnos primanja stanovništva u zadnjoj etapi radnog vijeka i primanja u mirovini. Računa se kao omjer medijalnog iznosa isplaćenih bruto mirovina ljudi starosti od 65 do 74 godine i medijalnog iznosa isplaćenih bruto plaća ljudi starosti od 50 do 59 godina. Na taj način možemo promatrati promjenu u prihodima na prijelazu iz rada u mirovinu. Ukoliko omjer agregatne zamjene iznosi 0.5, to znači da je iznos srednje starosne mirovine, populacije starije od 65 godina, na razini polovice srednje plaće stanovništva starosti od 50 do 59 godine. Veći omjer agregatne zamjene, znači i bolji omjer mirovine prema plaćama zaposlenih. To također znači da viši omjer zamjene znači manju razliku u visini prihoda u prijelazu sa mirovina na plaće. Omjer agregatne zamjene raste u zadnjim godinama u većini zemalja članica. Međutim, ekonomska kriza koja je pogodila Europu i svijet u prethodnim godinama imala je za posljedicu smanjenje vrijednosti srednje plaće. Dok s druge strane nije bitno utjecala na smanjenje vrijednosti mirovina.

Grafikon 6. Promjena omjera agregatne zamjene EU28, 2008-2016.godina

Izvor: Eurostat. Podaci sortirani prema vrijednostima za 2016.godinu.

Lokacija : Pension Adequacy Report 2018. str. 48,

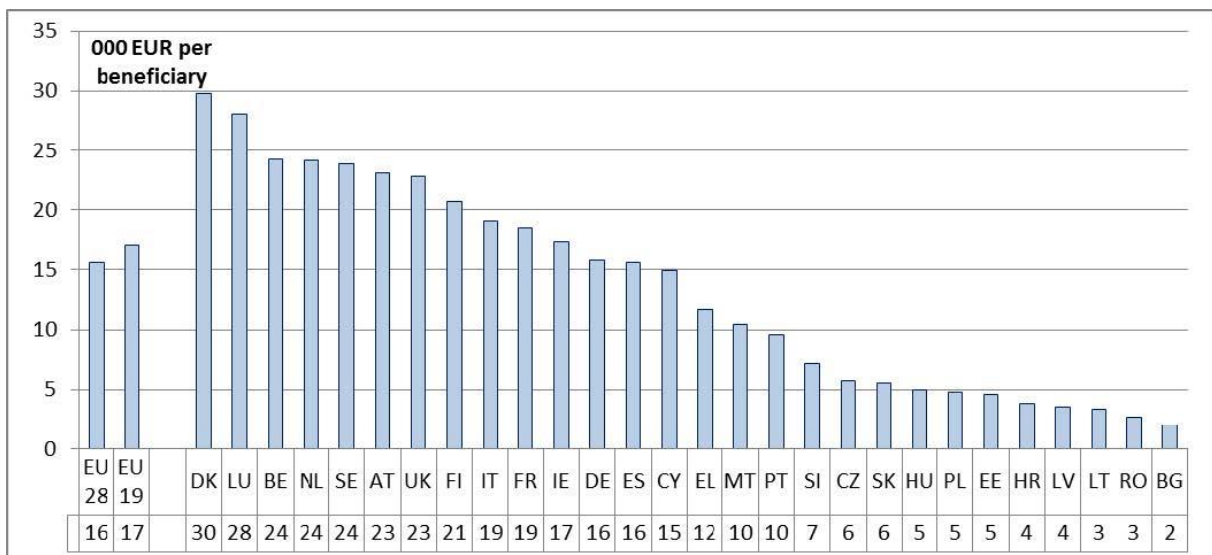
URL:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8084&furtherPubs=yes>

3.3 Održivost mirovina

Velike su razlike unutar pojedinih zemalja članica Europske unije vezano za visinu mirovine. Visina mirovine ovisi o iznosima doprinosa iz plaće, uplaćenima za vrijeme radnog vijeka. Obzirom da je visina plaće u prosjeku puno viša u zemljama članicama, koje su već duže vrijeme u uniji, time su i iznosi doprinosa koji su uplaćivani u mirovinske fondove tih zemalja veći. Sami iznos mirovine nije pravi pokazatelj koliko je ona dostatna za održavanje željenog životnog standarda. Potrebno je staviti iznos mirovine u pravilan kontekst, jer taj pokazatelj ovisi o životnom standardu i cijenama unutar pojedinih zemalja članica. Međutim visina mirovina nam pruža zanimljiv uvid u razlike unutar zemalja članica EU.

Grafikon 7. Ukupna prosječna starosna mirovina po stanovniku, (u 000. €), za 2015.godinu, Europska unija.

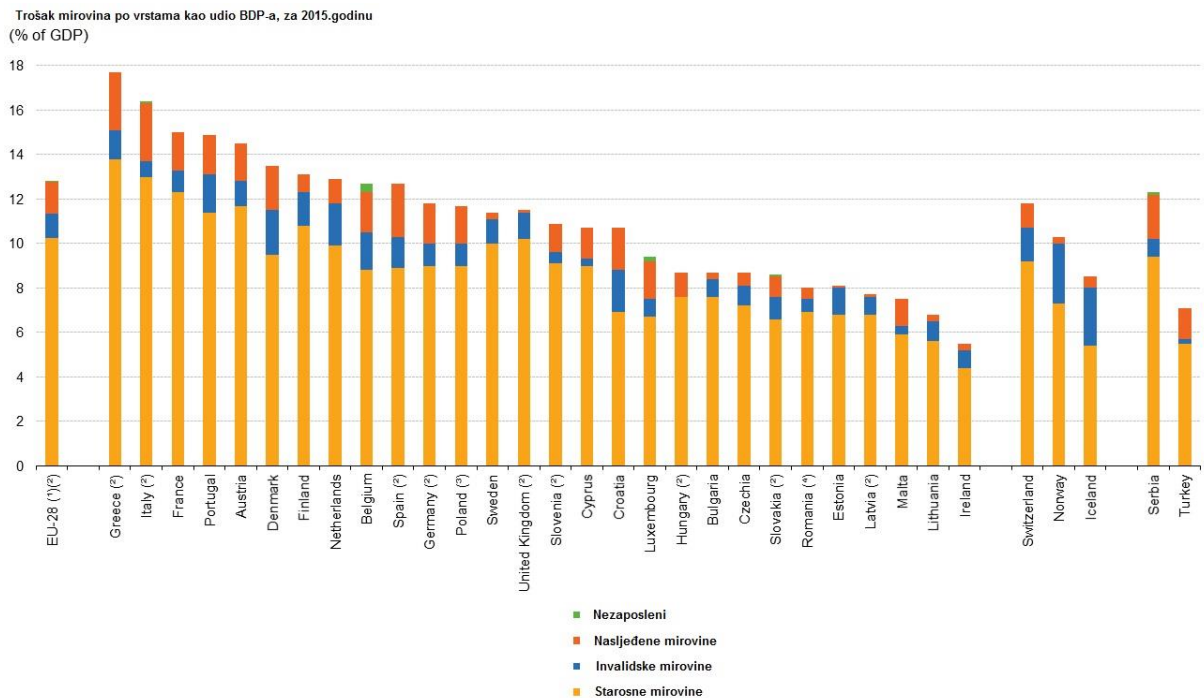

Izvor: Eurostat, lokacija grafikona, Pension Adequacy Report 2018.g. str. 35.

web: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8084&furtherPubs=yes>

Danska i Luksemburg predvode EU sa najvišim prosječnim mirovinama. Mirovina u Danskoj je u prosjeku gotovo 15 puta veća od one u Bugarskoj, što ukazuje na velike razlike u nacionalnim ekonomijama. Samim tim Bugarske su mirovine 8 puta manje od prosjeka Europske unije. Bez obzira na relativno veće ili manje iznose, naknade za mirovine različito opterećuju nacionalne ekonomije. Zemlje kao što su Grčka i Italija troše znatno viši dio svog BDP-a, na financiranje potrošnje mirovinskog sustava nego što je to slučaj sa zemljama kao što je Irska.

Grafikon 8. Trošak mirovina Europskih zemalja, po vrstama, kao udio u BDP-u, 2015.godina

(†) Ne računajući Poljsku

(‡) Procjena

(*) 2014. godina

(†) Starosna i invalidska mirovina na temelju procjene

Source: Eurostat (online data codes: spr_exp_pens and nama_10_gdp)

eurostat

Izvor: Eurostat, lokacija grafikona:

web: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/a/a2/Expenditure_on_pensions_as_a_share_of_GDP%2C_by_type_of_pension%2C_2015_%28%25_of_GDP%29_SP18.png

Gledano sa makroekonomskog gledišta, dolazi do potrebe za snažnim reformama na polju socijalnog i mirovinskog osiguranja. Reformama koje bi osigurale dugoročnu stabilnost i održivost sustava te kojima bi se omogućila dostojna i dostatna naknada za osobe koje će u budućnosti postati korisnici mirovina. Prema podacima europske komisije, 124 milijuna stanovnika unije ostvaruju svoje dohotke sa osnove mirovina. (European Commission ageing report, 2015) Ta brojka predstavlja gotovo 25% ukupnog broja stanovnika europske unije. Samim tim je jasno, da izdvajanja nacionalnih ekonomija zemalja članica za podmirenje naknada koje proizlaze iz mirovinskih osiguranja predstavljaju značajan izdatak. Kada pričamo o brojkama, prema podacima zajednica EU 28, trošila je 2013.godine u prosjeku 11,3% ukupnog bruto domaćeg proizvoda na financiranje mirovinskog sustava.

Troškovi mirovina uvelike variraju među zemljama članicama. Tako je Grčka za financiranje svog mirovinskog sustava, potrošila 16,2% svojeg BDP-a dok je u Nizozemskoj trošak koji pada na državu svega 6,9%. Jasno je da takvi izdaci kontinuirano naprežu nacionalne ekonomije, posebice u vremenima ekonomskih stagnacija, kriza ili recesije. Iz tog se razloga snažno radi na dugoročnim rješenjima koja bi omogućila rasterećenje nacionalnih ekonomija a u isto vrijeme omogućila bolje uvjete za dostojnu starost korisnicima mirovina.

Tablica 2. Trošak mirovina, kao postotni udio u BDP-u zemalja članica EU, i dugoročna projekcija kretanja potrošnje .

Država	Godine				
	2013	2040	2060	Promjena 2013-40	Promjena 2013-60
BE	11,8	15,2	15,1	3,4	3,3
BG	9,9	8,4	9,4	-1,5	-0,4
CZ	9,0	9,0	9,7	0,0	0,7
DK	10,3	8,0	7,2	-2,3	-3,1
DE	10,0	12,2	12,7	2,2	2,7
EE	7,6	6,9	6,3	-0,7	-1,3
IE	7,4	10,0	8,4	2,7	1,1
EL	16,2	14,1	14,3	-2,1	-1,9
ES	11,8	11,9	11,0	0,1	-0,8
FR	14,9	13,8	12,1	-1,1	-2,8
HR	10,8	7,8	6,9	-3,0	-3,9
IT	15,7	15,8	13,8	0,1	-1,9
CY	9,5	9,4	9,3	-0,1	-0,1
LV	7,7	5,4	4,6	-2,3	-3,1
LT	7,2	9,4	7,5	2,2	0,3
LU	9,4	12,7	13,4	3,3	4,1
HU	11,5	9,6	11,4	-1,9	-0,1
MT	9,6	9,7	12,8	0,2	3,2
NL	6,9	8,3	7,8	1,5	0,9
AT	13,9	14,7	14,4	0,8	0,5
PL	11,3	10,0	10,7	-1,4	-0,7
PT	13,8	14,8	13,1	1,0	-0,7
RO	8,2	8,4	8,1	0,2	-0,1
SI	11,8	14,3	15,3	2,6	3,5
SK	8,1	8,1	10,2	0,0	2,1
FI	12,9	13,6	12,9	0,7	0,1
SE	8,9	7,5	7,5	-1,4	-1,4
UK	7,7	8,4	8,4	0,8	0,7
NO	9,9	11,4	12,4	1,5	2,5
EU	11,3	11,7	11,1	0,4	-0,2
EA	12,3	13,0	12,3	0,7	0,0

Izvor: European Commission (2015) The 2015 Ageing Report
 URL:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf

4 MIROVINSKI SUSTAV U EUROPSKOJ UNIJI

Mirovinski je sustav skup pravnih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja. Kao što navodi Puljiz (2007) mirovinski se sustav, sastoji od nekoliko podsustava definiranih s obzirom na kategorije osiguranika, način financiranja, upravljanje mirovinskim fondovima, raspodjelu mirovina i slično. Mirovinski sustavi mogu biti javni ili privatni, obvezni ili dobrovoljni, ovisno o tome obvezuje li država osiguranike na plaćanje doprinosa iz kojih se financiraju mirovine, definiranih davanja (kada su mirovine unaprijed zadane mirovinskom formulom, a država jamči njihovu isplatu) ili pak definiranih doprinosa (kada iznosi mirovina izravno ovise o uplaćenim doprinosima osiguranika u mirovinske fondove). Mirovinski sustavi mogu biti univerzalni (namijenjeni svim građanima), a financiraju se porezima i drugim javnim приходima ili pak utemeljeni na osiguranju zaposlenih (namijenjeni osiguranicima te od njihovih članovima obitelji), a financiraju se doprinosima zaposlenika i poslodavaca.

Većina zemalja članica, ima sustav mirovinskog osiguranja koji možemo opisati kroz stupove. Prvi stup je obvezno mirovinsko osiguranje, i njegova je funkcija prije osigurati barem minimalni iznos mirovine nakon isteka radnog vijeka. Ne akumulira novčana sredstva kao štednja, nego funkcionira na sistemu „Pay-As-You-Go“ (PAYG), što znači da se sa sadašnjim uplatama osiguranika, financiraju trenutni izdaci za mirovine. A kada osiguranik ode u mirovinu, iz toga će stupa biti financiran dio iznosa njegove mirovine, koji će uplaćivati pojedinci koji su još uvijek u radnom odnosu.

Drugi stup je dopunski mirovinski plan povezan sa zaposlenjem. Ovisno o dogovorenim uvjetima, osiguranik ili njegov poslodavac uplaćuju dio od primanja osiguranika na račun u mirovinskom fondu, na kojem se kroz godine doprinosa, formira svota iz koje se po završetku radnog vijeka isplaćuje osiguraniku po dogovorenim uvjetima. Može biti obvezan ili dobrovoljan.

Treći je stup dobrovoljna štednja. Ulaganjem dijela dohotka u mirovinske fondove, osiguranik formira masu kapitala na koju u većini slučajeva dolaze određena poticajna sredstva od strane države. Fondovi ulažu ta sredstva i pružaju kamatu na uloženi kapital, te po isteku ugovorenog perioda, isplaćuju osiguraniku, periodično ili cjelovito uložena sredstva te mu se na taj način povećava količina kapitala na raspolaganju u periodu nakon radnog vijeka. (European Parliament briefing, 2015)

4.1 Hrvatski sustav mirovinskog osiguranja

Sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj zasniva se na tri mirovinska stupa. Prva dva su obvezna i doprinose za njih poslodavac izdvaja iz plaće, a treći je dobrovoljan. Sustav prvog stupa mirovinskog osiguranja, popularno je nazvan stupom međugeneracijske solidarnosti. Razlog je tome, da osobe koje su trenutno zaposlene, izdvajaju doprinose iz svojeg dohotka a ti se doprinosi uplaćuju u fond za mirovinsko osiguranje. Iz tih se doprinosa isplaćuje mirovina sadašnjim korisnicima prava na mirovinu. Svota je određena zakonom i iznosi 15% bruto plaće osiguranika. Osim doprinosima, prvi stup financira se i iz državnog proračuna. Drugi stup mirovinskog osiguranja predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju, što znači, da od bruto plaće svakog zaposlenog, poslodavac uplaćuje 5 % na račun mirovinskog fonda za koji se odluči osiguranik. (Zakon o doprinosima) Svaki osiguranik ima mogućnost izbora obveznog mirovinskog fonda za koji želi da upravlja sa njegovom imovinom shodno njegovim afinitetima odnosa sigurnosti i rizika ulaganja. Mirovinski fond predstavlja imovinu bez pravne osobnosti i u njemu se prikuplja novac koji uplaćuju njegovi članovi, koji su ujedno i vlasnici fonda. Mirovinski fond osniva i njime upravlja mirovinsko društvo. Zadaća je društva koje upravlja mirovinskim fondom ulaganje tog novca radi povećanja vrijednosti imovine fonda a cilj je takvog ulaganja svakom članu fonda omogućiti isplatu što veće mirovine u budućnosti. (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje)

Ovisno o strategiji rizičnosti ulaganja imovne, mirovinski fondovi dijele se u 3 kategorije. Fondovi kategorije „A“ imaju obavezu ulaganja minimalno 30% imovine fonda u obveznice koje izdaje Republika Hrvatska, druga država članica EU ili država članica Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) te Hrvatska narodna banka ili središnja banka druge države članice EU odnosno države članice OECD-a. Fondovi kategorije „B“ imaju obavezu ulaganja u iste vrste obveznica u iznosu od 50%, dok su fondovi kategorije „C“ zakonom obvezni ulagati minimalno 70% imovine u spomenute dužničke vrijednosne papire. Ukoliko osiguranik sam ne odabere obvezni mirovinski fond, u roku od 6 mjeseci nakon zapošljavanja, automatizmom će biti dodijeljen u mirovinski fond kategorije „B“

Treći stup mirovinskog osiguranja predstavlja dobrovoljno mirovinsko osiguranje. Volja pojedinca da poveća iznos budućih mirovina, ulaganjem sredstava u dobrovoljni mirovinski fond. Taj dio mirovinskog osiguranja je potpuno neobavezan, osiguranik plasira uplate na svoj račun i uz određene poticaje i kamate na akumuliranu štednju, generira novčana sredstva

iz koji kasnije nadopunjuje svoja mirovinska primanja. Osiguranik ima pravo na nadoknadu, nakon navršene 50. godine života.

Tablica 3. Tečajnica mirovinskih fondova, 11.09.2018. godine

Dobrovoljni otvoreni mirovinski fondovi - DMF									
Fond	Datum	Cijena	Val.	Promj. %	2018 %	3mj %	6mj %	12mj %	PGP %
Raiffeisen DMF	11.09.	241,75600	kn	0,0973	3,38	1,10	2,64	5,27	5,63
AZ Profit	11.09.	255,29880	kn	-0,1407	-0,21	0,68	0,94	0,27	6,46
Croatia osiguranje	11.09.	161,71940	kn	0,0562	0,09	0,24	0,51	2,14	3,28
AZ Benefit	11.09.	257,48740	kn	-0,0122	0,32	1,14	1,19	1,95	6,61
Erste Plavi Expert	11.09.	215,47860	kn	0,0104	0,28	0,89	1,17	3,23	5,85
Erste Plavi Protect	11.09.	211,73340	kn	0,0398	5,30	1,24	1,24	7,18	5,71
Croatia osiguranje 1000A	11.09.	119,65320	kn	0,0140	6,84	0,02	3,83	0,00	0,00
Croatia osiguranje 1000C	11.09.	046,99090	kn	0,0142	2,13	0,35	1,22	0,00	0,00
OMF - kategorija A									
Fond	Datum	Cijena	Val.	Promj. %	2018 %	3mj %	6mj %	12mj %	PGP %
MIREX A	11.09.	137,21910	kn	-0,0350	2,83	0,79	2,54	4,15	8,10
AZ - A	11.09.	135,89900	kn	-0,1602	2,37	0,66	2,42	2,73	7,85
Erste Plavi - A	11.09.	136,32990	kn	0,0070	1,76	0,98	1,94	4,55	7,93
PBZ CO - A	11.09.	141,18380	kn	0,0087	3,32	1,35	3,90	2,91	8,87
Raiffeisen OMF - A	11.09.	137,72910	kn	0,1095	3,80	0,57	2,26	7,04	8,20
OMF - kategorija B									
Fond	Datum	Cijena	Val.	Promj. %	2018 %	3mj %	6mj %	12mj %	PGP %
MIREX B	11.09.	244,95650	kn	0,0361	1,75	1,15	2,06	3,81	5,62
AZ - B	11.09.	241,91250	kn	-0,0153	1,58	1,39	2,09	2,92	5,54
Erste Plavi - B	11.09.	257,35940	kn	-0,0083	1,01	0,60	1,38	4,68	5,94
PBZ CO - B	11.09.	228,36860	kn	0,0829	2,23	1,36	2,91	3,80	5,17
Raiffeisen OMF - B	11.09.	252,08310	kn	0,0956	2,09	1,04	1,98	4,47	5,81
OMF - kategorija C									
Fond	Datum	Cijena	Val.	Promj. %	2018 %	3mj %	6mj %	12mj %	PGP %
MIREX C	11.09.	128,15690	kn	0,0454	2,30	0,78	1,27	4,70	6,30
AZ - C	11.09.	125,37080	kn	0,0261	2,71	0,45	0,79	4,75	5,73
Erste Plavi - C	11.09.	130,11220	kn	0,0619	2,22	1,33	1,71	7,10	6,70
PBZ CO - C	11.09.	126,35740	kn	0,0616	1,92	1,06	1,55	3,98	5,93
Raiffeisen OMF - C	11.09.	131,63530	kn	0,0540	2,04	0,84	1,54	4,27	7,00

Izvor: Hrvatski fond za mirovinsko osiguranje, preuzeto 11.09.2018. sa

Web lokacija: <https://hrportfolio.hr/mirovinski-fondovi>

Ako promatramo mirovinske fondove, možemo primijetiti da su se veća ulaganja u vlasničke vrijednosne papire, u koje zbog manje količine sredstava vezanih u državne obveznice, više ulažu mirovinski fondovi kategorije „A“ pokazala dugoročno isplativim.

Mirovinski staž skupni je naziv za razdoblje provedeno u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju te razdoblja izvan osiguranja koja se pod određenim uvjetima priznaju u mirovinski staž (poseban staž, npr. vrijeme provedeno u Hrvatskoj domovinskoj vojsci)

4.1.1 Puna starosna mirovina

Žene u razdoblju od 2014. do 2029. ostvaruju pravo na starosnu mirovinu s nižom starosnom dobi. U 2015. godini mogu ostvariti mirovinu s navršenom 61 godinom i 3 mjeseca života te 15 godina mirovinskog staža, s tim da se svake kalendarske godine uvjet starosne dobi povećava za tri mjeseca do 2029. Završetkom prijelaznog razdoblja 2030. godine i muškarci i žene moći će u punu starosnu mirovinu sa navršenih 65 godina života i minimalno 15 godina radnog staža. Od 1. siječnja 2031. za sve osiguranike, i muškarce i žene, uvjet starosne dobi povećava se za tri mjeseca svake godine sve do 2037. godine. To znači da će zaključno 1. siječnja 2038. pravo na starosnu mirovinu stjecati osiguranici s navršenih 67 godina života i 15 godina radnog staža, bez obzira na spol.

4.1.2 Prijevremena starosna mirovina

Žene u razdoblju od 2014. do 2029. godine. ostvaruju pravo na prijevremenu starosnu mirovinu s nižom starosnom dobi. U 2018. godini žene mogu ostvariti pravo na prijevremenu starosnu mirovinu s navršenih 57 godina uz ispunjen uvjet radnog staža od 32 godine. S tim da se svake godine uvjet starosne dobi i navršenog staža povećava za tri mjeseca do 2029. godine kada završava prijelazno razdoblje.

Od 1. siječnja 2038. pravo na prijevremenu starosnu mirovinu osiguranik stječe s navršene 62 godine života, bez obzira na spol. Prijevremena starosna mirovina umanjuje se za iznos od 0,10% do 0,34%, ovisno o navršenom mirovinskom stažu. Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu, ali bez umanjenja, osiguranik može steći i ako je osiguranje prestalo zbog stečaja, a proveo je najmanje dvije godine kao nezaposlena osoba prijavljena službi nadležnoj za zapošljavanje. (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje)

Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu stječe osiguranik kada navrší 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža (uvjeti na snazi do 31. prosinca 2030. - članak 34. ZOMO). U prijelaznom razdoblju od 2014. do 2029. godine žene ostvaruju pravo na prijevremenu starosnu mirovinu prema povoljnijim uvjetima, s nižom starosnom dobi, kao što je vidljivo u tablici.

Tablica 4. Prikaz uvjeta za prijevremenu starosnu mirovinu za žene u Republici Hrvatskoj 11.09.2018.

Godina	Godine života		Godine staža	
	Godina	Mjesec	Godina	Mjesec
2014	56	0	31	0
2015	56	3	31	3
2016	56	6	31	6
2017	56	9	31	9
2018	57	0	32	0
2019	57	3	32	3
2020	57	6	32	6
2021	57	9	32	9
2022	58	0	33	0
2023	58	3	33	3
2024	58	6	33	6
2025	58	9	33	9
2026	59	0	34	0
2027	59	3	34	3
2028	59	6	34	6
2029	59	9	34	9
2030	60		35	

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje,

web: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=4305>

Visina prijevremene starosne mirovine, trajno se smanjuje za svaki mjesec ranijeg ostvarivanja prava na mirovinu prije navršenih godina života osiguranika propisanih za stjecanje prava na starosnu mirovinu. Na način, da se polazni faktor za prijevremenu mirovinu smanjuje za svaki mjesec:

1	-s navršениh 35 godina mirovinskog staža - za 0,34% po mjesecu
2	-s navršениh 36 godina mirovinskog staža - za 0,32% po mjesecu
3	-s navršениh 37 godina mirovinskog staža - za 0,30% po mjesecu
4	-s navršениh 38 godina mirovinskog staža - za 0,25% po mjesecu
5	-s navršениh 39 godina mirovinskog staža - za 0,15% po mjesecu
6	-s navršениh 40 godina mirovinskog staža - za 0,10% po mjesecu.

U razdoblju od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030., ženi koja stječe pravo na prijevremenu starosnu mirovinu polazni faktor za određivanje mirovine smanjuje se prema modelu u tablici za svaki mjesec ranijeg ostvarivanja prava na mirovinu :

	2018
1	– s navršениh do i 33 godine mirovinskog staža: 0,34% po mjesecu
2	– s navršениh 34 godine mirovinskog staža: 0,32% po mjesecu
3	– s navršениh 35 godina mirovinskog staža: 0,30% po mjesecu
4	– s navršениh 37 godina mirovinskog staža: 0,25% po mjesecu
5	– s navršениh 38 godina mirovinskog staža: 0,15% po mjesecu
6	– s navršениh 39 godina mirovinskog staža: 0,10% po mjesecu
	2019
1	s navršениh do i 33 godine i 3 mjeseca mirovinskog staža: 0,34% po mjesecu
2	– s navršениh 34 godine i 3 mjeseca mirovinskog staža: 0,32% po mjesecu
3	– s navršениh 35 godina i 3 mjeseca mirovinskog staža: 0,30% po mjesecu
4	– s navršениh 37 godina mirovinskog staža: 0,25% po mjesecu
5	– s navršениh 38 godina mirovinskog staža: 0,15% po mjesecu
6	– s navršениh 39 godina mirovinskog staža: 0,10% po mjesecu

Za ostale godine iz navedenog razdoblja podaci će se naknadno ažurirati.

4.1.3 Određivanje vrijednosti mirovine

Svota mirovine računa se na način, da se osobni bodovi pomnože s mirovinskim faktorom i aktualnom vrijednošću mirovine. U svotu mirovine, osiguranicima koji su mirovinu ostvarili isključivo prema Zakonu o mirovinskom osiguranju od 1. siječnja 1999. godine računa se, odnosno sastavni je dio mirovine, dodatak na mirovinu, određen na način i pod uvjetima propisanim Zakonom o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, koji iznosi 27,0%. (Zakon o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju)

Osobni bodovi ovise o mirovinskom stažu i plaćama koje je osiguranik ostvario za vrijeme radnog vijeka, a utvrđuju se tako da se prosječni vrijednosni bodovi pomnože s ukupnim mirovinskim stažem i polaznim faktorom i jednako se računaju za sve vrste mirovina. Pri

određivanju invalidske mirovine u slučaju ozljede na radu ili profesionalne bolesti, vrijednosni bodovi određuju se za najmanje 40 godina mirovinskog staža.

Pri određivanju obiteljske mirovine osobni se bodovi određuju od vrijednosnih bodova umrlog osiguranika, s tim da se vrijednosni bodovi određuju za najmanje 21 godinu mirovinskog staža. Ako je osiguranik umro zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, za određivanje obiteljske mirovine vrijednosni bodovi određuju se za najmanje 40 godina mirovinskog staža. Vrijednosni bodovi računaju se tako da se plaća, odnosno osnovica osiguranja podijeli s prosječnom plaćom svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj za istu kalendarsku godinu, a za izračun uzimaju se u obzir plaće od 1970. do godine koja prethodi godini ostvarivanja prava. Plaća ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na mirovinu ne uzima se za utvrđivanje vrijednosnih bodova. Stoga, ako je dan priznanja prava na mirovinu 31. prosinca ili neki raniji datum u toj godini, plaća ostvarena za tu godinu kao i otpremnina neće se uzeti za izračun visine mirovine. Prosječni vrijednosni bodovi računaju se kao prosjek vrijednosnih bodova u obračunskom razdoblju. Vrijednost polaznog faktora za invalidsku mirovinu, privremenu invalidsku mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu zbog stečaja iznosi 1.0.

Uvjeti i zahtjevi za prijevremenu mirovinu, razlikuju se među državama članicama EU. Dok neke države članice ne priznaju institut prijevremenog odlaska u mirovinu, druge pod određenim uvjetima ne penaliziraju umirovljenje prije punog zakonskog roka.

4.1.4 Usklađivanje vrijednosti mirovine

Aktualna vrijednost mirovine (AVM) je utvrđena svota mirovine za jedan osobni bod.

AVM koja se primjenjuje od 2014. godine i računa se 1.siječnja i 1. srpnja svake kalendarske godine. Određuje se tako da se AVM uskladi po stopi koja se dobije kao polovica zbroja stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena u prethodnom polugodištu i stope promjene prosječne bruto plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj. U prethodnom polugodištu, u odnosu na polugodište koje mu prethodi, principom „Fiksne formule“ u omjeru 50% : 50%.

Konačna stopa usklađivanja AVM-a koja se primjenjuje od 1. siječnja svake kalendarske godine, počevši od 1. siječnja 2015., određuje se u visini razlike između stope godišnjeg rasta mirovine koristeći rotirajuću formulu, u omjerima 70:30,50:50 ili 30:70, ovisno što je povoljnije i stope usklađivanja mirovina utvrđene šest mjeseci prije toga dana, tj. od 1. srpnja

kalendarske godine. Stopa godišnjeg rasta mirovina utvrđuje se prema promjenjivom omjeru stope indeksa potrošačkih cijena i bruto plaće svih zaposlenih u Hrvatskoj u prethodnoj godini u odnosu na godinu koja joj prethodi (70:30, 50:50 ili 30:70), ovisno što je povoljnije. To se radi na način da se zbroji stopa promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena u prethodnoj kalendarskoj godini i stopa promjene prosječne bruto plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj u prethodnoj kalendarskoj godini u odnosu na godinu koja joj prethodi. Na način, ako je udio stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena u zbroju stopa manji od 45%, stopa usklađivanja AVM-a određuje se tako da se zbroji 30% stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena i 70% stope promjene prosječne plaće.

Ako je udio stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena u zbroju navedenih stopa u rasponu od 45% do 55%, stopa usklađivanja AVM-a određuje se tako da se zbroji 50% stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena i 50% stope promjene prosječne plaće.

Ako je udio stope promjene potrošačkih cijena u zbroju stopa veći od 55%, stopa usklađivanja AVM- a određuje se tako da se zbroji 70% stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena i 30% stope promjene prosječne plaće.

U slučaju kada je stopa usklađivanja jednaka ili manja od nule, mirovine se neće usklađivati. To znači da se u uvjetima kada padaju potrošačke cijene i/ ili plaće u promatranom polugodištu mirovine neće usklađivati u odnosu na prethodno polugodište. AVM utvrđuje Upravno vijeće Zavoda na temelju podataka Državnog zavoda za statistiku, najkasnije tri mjeseca nakon isteka svakog polugodišta. Za mirovine ili dio mirovine određene, odnosno ostvarene prema posebnim propisima pod povoljnijim uvjetima propisana je ista dinamika i stopa usklađivanja kao i za mirovine ostvarene prema općem propisu. Odluku o usklađivanju donosi Vlada Republike Hrvatske, mirovine se usklađuju ako je realni rast bruto društvenog proizvoda prema podacima Državnog zavoda za statistiku u svakom od tri prethodna uzastopna tromjesečja najmanje 2,0% u odnosu na isto tromjesečje prethodne kalendarske godine i ako je deficit državnog proračuna u istom razdoblju manji od 3%. (HZMO 2018)

4.2 Mirovinski sustav u Njemačkoj

Od zemalja EU, po pitanju mirovina, jedna od nama najzanimljivijih, svakako je Njemačka. Hrvati već generacijama biraju tu zemlju kao najprikladniju za život i rad u inozemstvu, te su

već dugi niz godina brojni Hrvati korisnici njemačkih mirovina. Sustav mirovinskog osiguranja u Njemačkoj bazira se već prije spomenutom sustavu na tri stupa mirovinskog osiguranja.

Minimalno razdoblje za koje korisnik mora biti osiguran i plaćati doprinose je 5 godina. Pravo na starosnu mirovinu ima svaki osiguranik kada navršši zakonom propisane godine života, za osobe rođene prije 1948. to je 65 godina, a za one rođene nakon 1963. to je 67 godina. Za osiguranike koji su rođeni u periodu između 1947. i 1963. godine vrijedi pomicanje dobi za starosnu mirovinu, na mjesečnoj bazi za svaku godinu nakon 1946. godine. To znači da osobe rođene 1948. godine mogu u punu mirovinu sa navršenih 65 godina i 2 mjeseca.

Njemački mirovinski sustav omogućuje da korisnici odu u prijevremenu mirovinu. U prijevremenu mirovnu se u pravilu može do 4 godine ranije od zakonom propisane granice za starosnu mirovinu, koja ovisi o datumu rođenja kao što je navedeno ranije, ali postoji mnogo varijacija koje će biti pobliže objašnjene u nastavku.

U standardnu prijevremenu mirovinu mogu osiguranici rođeni 1964. godine i kasnije, čija granica za punu starosnu mirovinu je zadnjom mirovinskom reformom podignuta na 67 godina starosti, sa navršenih 63 godine starosti i 35 godina plaćanja doprinosa. Ukoliko se odluče za varijantu prijevremene mirovine, iznos mirovine se smanjuje za 0,3% za svaki mjesec ranijeg umirovljenja do pune starosne dobi od 67 godina. Što u praksi znači, da se mirovina osiguranika koji ode u prijevremenu mirovinu, sa navršenih 63 godine umjesto predviđenih 67 godina, i 35 godina plaćanja doprinosa umanjuje za ukupno 14,4 %.

Posebno pravilo vrijedi za žene, koje su rođene 1951. godine ili ranije. Ukoliko imaju zadovoljeni minimalni period od 15 godina uplate doprinosa, te ako su nakon 40. rođendana najmanje ukupno 10 godina uplaćivale obvezne doprinose, žene osiguranici mogu u prijevremenu mirovinu, sa navršenih 60 godina. I u tom se slučaju, iznos njihovih mirovina umanjuje za korektivni faktor od 0,3 %, za svaki mjesec ranijeg umirovljenja prije pune starosne dobi, koja je u navedenom slučaju 65 godina starosti. U tom slučaju može doći do znatno ranijeg umirovljenja, od onog koje je propisano zakonski za punu starosnu mirovinu, međutim ukoliko se osiguranici odluče za najraniju opciju odlaska u prijevremenu mirovinu, 60 mjeseci prije pune starosne dobi, ukupni iznos njihove mirovine biti će manji za značajnih 18%. Pravo na prijevremenu mirovinu imaju i osobe sa invaliditetom, ukoliko prema državnim standardima imaju stopu invalidnosti od najmanje 50%, te ispunjeni radni staž od 35 godina. Kao i kod drugih kategorija osiguranika, zakon je podijelio korisnike na one

rođene do 1951. godine i one rođene kasnije. Osobe sa invalidnošću koje su rođene prije 1952. godine, imaju mogućnost odlaska u prijevremenu mirovnu sa navršenih 60 godina starosti, a mirovina im se umanjuje za 0,3 % za svaki mjesec ranijeg umirovljenja, do pune starosne dobi od 63 godine. Osobe rođene 1952. godine i kasnije, imaju pravo na prijevremenu mirovinu nakon što navrše 62 godine starosti, a umanjenje im se računa 0,3% za svaki mjesec do dobi za punu starosnu mirovinu, koja je za tu kategoriju osiguranika određena na 65 godina starosti (Deuche Rentenversicherung 2018).

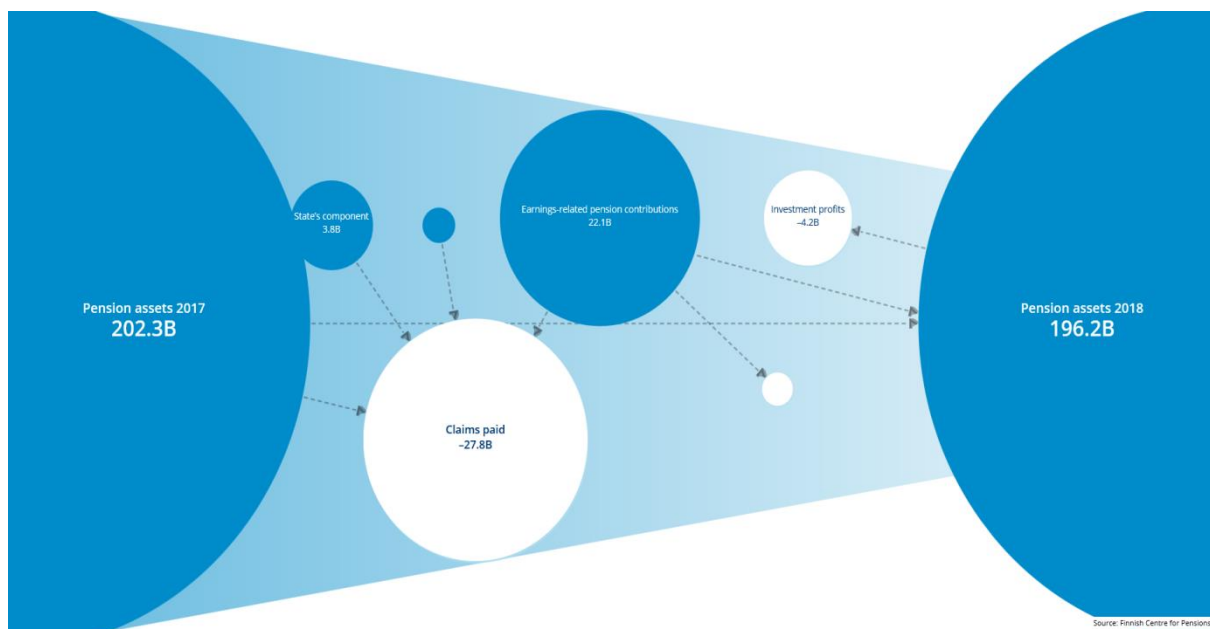
Zadnja kategorija osiguranika kojima se daje mogućnost ranijeg odlaska u mirovinu su nezaposleni. Uvjet je da imaju, minimalno razdoblje uplate doprinosa od ukupno 8 godina, u zadnjih 10 godina prije davanja zahtjeva za prijevremenu mirovinu, te imaju minimalno 15 godina staža. Također je potrebno da su osiguranici nezaposleni, u trenutku davanja zahtjeva za prijevremenu mirovinu, te da su bili nezaposleni u razdoblju od najmanje 52 tjedna, nakon što su navršili 58 godina i 6 mjeseci starosti ili da su bili najmanje 2 godine zaposleni prema njemačkom zakonu o parcijalnom umirovljenju-Altersteilzeitgesetz (German Federal Ministry of Labor and Social Affairs 2018) . U tome im se slučaju mirovina može isplatiti ranije. Svi rođeni nakon 1948. godine na ovaj način mogu u punu mirovinu sa 65 godina starosti, a uvjete za prijevremenu mirovinu stječu sa navršenih 63 godine. Kao i za ostale, za prijevremeno umirovljenje u ovakvom aranžmanu, iznos mirovina se umanjuje za 0,3% za svaki mjesec ranijeg umirovljenja do navršenih 65 godina starosti.

4.3 Mirovinski sustav u Finskoj

Republika Finska je nordijska država u sjeveroistočnoj Europi, 1995. godine postala je članica Europske unije. Finska se prostire na 338 144 km² površine, što ju čini 64. državom po veličini u svijetu dok je sa 5,503.297 stanovnika na 115. Mjestu. (Eurostat 2017). Gledajući sa aspekta bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, Finsko gospodarstvo je među vodećima u europskoj uniji i 18 u svijetu. Bruto domaći proizvod po stanovniku iznosi 42,612 dolara, što ih stavlja ispred nacionalnih ekonomija kao što su Njemačka, Japan, Ujedinjeno kraljevstvo ili Francuska. Osnova za stjecanje prava, na osnovnu državnu mirovinu je da pojedinac živi u Finskoj na period duži od 3 godine. Ali u to se vrijeme računaju samo periodi nakon navršenih 16 godina starosti. Temelj takvog mirovinskog sustava je da svaki stanovnik ima pravo na osnovnu minimalnu nadoknadu, koje se ne bazira na njegovim prihodima tijekom radnog vijeka.

Osnova sustava mirovinskog osiguranja u Finskoj se u mnogočemu razlikuje od ranije spomenutoga sustava u Republici Hrvatskoj ili Njemačkoj. Glavna okosnica Finskog mirovinskog sustava je obvezno mirovinsko osiguranje, koje se bazira na doprinosima zaposlenih i poslodavaca, razmjerno ostvarenim prihodima. Najveći dio mirovina financira se iz tog mirovinskog stupa, koji se većim dijelom financira sistemom pay-as-you-go, a manjim dijelom iz akumuliranog kapitala u obveznim mirovinskim fondovima. Zakonom su regulirani uvjeti po kojima se uplaćuju doprinosi, ovisno o vrsti zaposlenja. Osnovicu čine zaposleni u privatnom sektoru koji plaćaju zajedno sa poslodavcima izdvajaju 24.4 % doprinosa. Veći dio toga plaća poslodavac.

Grafikon 9. Struktura financiranja obveznog mirovinskog fonda u finskoj

Izvor: Statistical database of the Finnish Centre for Pensions,

web: <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/rahavirrat.html?lang=en>

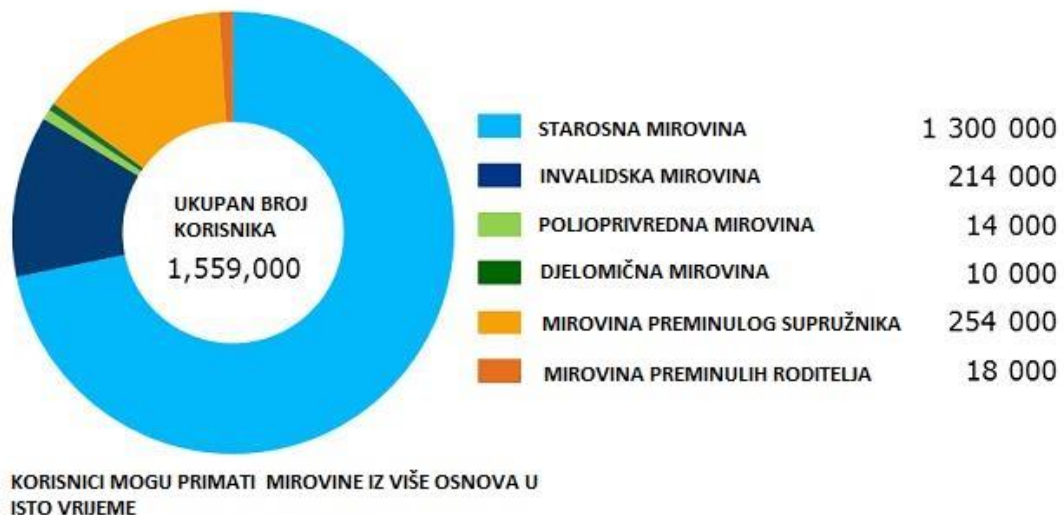
Prema zavodu za statistiku, ukupna imovina Finskih mirovinskih fondova u 2018. godini, iznosila je 196,2 milijardi Eura. Ukupna količina uplaćenih doprinosa na temelju obveznih doprinosa iz plaće, iznosila je 22,1 milijardu eura, državna subvencija je iznosila 3,8 milijardi a 0,6 milijardi eura iznosila je subvencija iz nacionalnog fonda za nezaposlene. Ukupno je iz obveznih mirovinskih fondova korisnicima u periodu od jedne godine, isplaćeno 26 milijardi

euru naknada. Povrh toga fondovi su ostvarili investicijsku dobit u iznosu od 10,6 milijardi eura. Iz službenih podataka možemo zaključiti da je ukupna imovina mirovinskih fondova u razdoblju od 2015. do 2016. godine uvećana za iznos od 9,4 milijarde eura. (Finnish Centre for Pensions 2017)

4.3.1 Struktura umirovljenika i mirovine

Većina umirovljenika su korisnici starosne mirovine, međutim s obzirom na strukturu mirovinskog sustava, svaki osiguranik može biti korisnik mirovine sa više osnova.

Grafikon 10. : Struktura umirovljenika u Finskoj u 2017.g

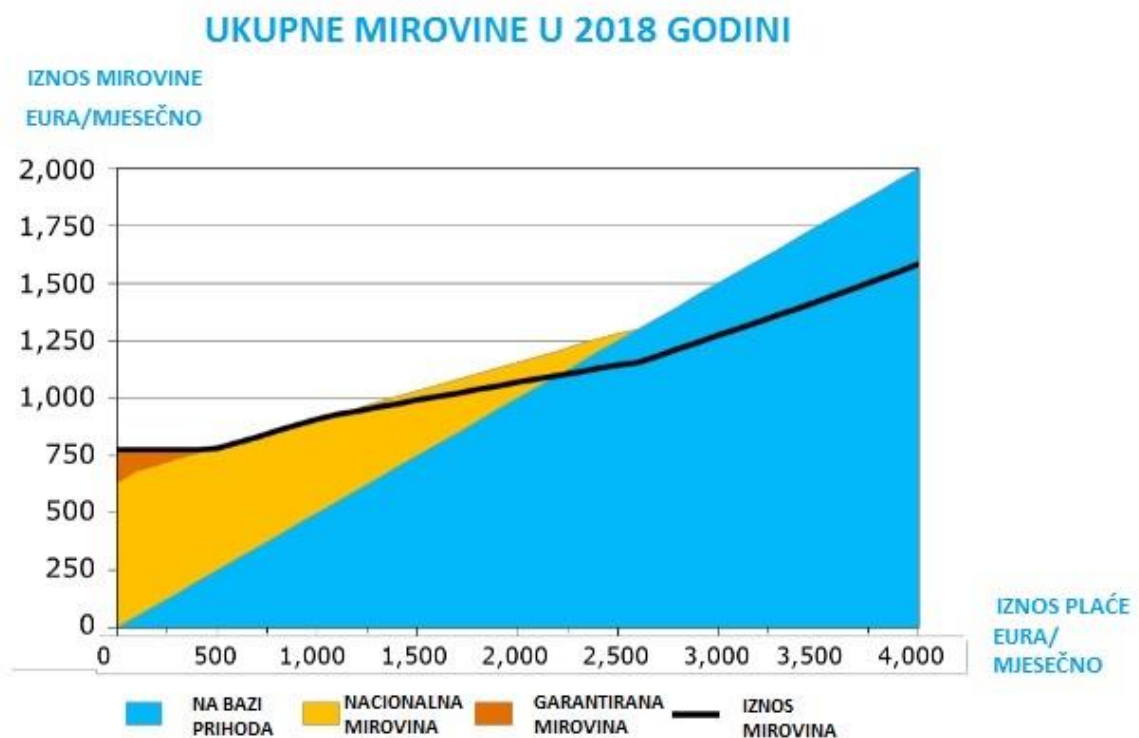
Izvor: Finnish Centre for Pensions,

Link: <http://www.etk.fi/en/the-pension-system-2/the-pension-system/pension-benefits/>

Glavnu grupu korisnika mirovina čine korisnici starosnih mirovina, preživjeli članovi obitelji korisnika i korisnici invalidskih mirovina.

Struktura same mirovine ovisi o nekoliko faktora, a prije svega to je iznos primanja koja je korisnik zarađivao za vrijeme radnog vijeka, kao i dužina radnog staža. S obzirom na socijalnu komponentu nacionalne mirovine, njezin udio u ukupnom iznosu mirovine veći je kod osiguranika koji kroz obvezne doprinose nisu akumulirali dovoljan iznos kapitala, za adekvatnu mirovinu po isteku radnog vijeka.

Grafikon 11. Struktura financiranja mirovina u Finskoj 2018.g.

FINNISH CENTRE FOR PENSIONS

6

Izvor: Finnish Centre for Pensions, Lokacija grafikona:

URL: <https://image.slidesharecdn.com/earnings-relatedpensionsystemingraphsandfigures-180713111433/95/earnings-related-pension-system-in-graphs-and-figures-6-638.jpg?cb=1531724388>

Kada promatramo strukturu mirovine, možemo primijetiti da udio mirovine iz obveznih mirovinskih fondova u ukupnom iznosu mirovine, raste proporcionalno rastu prosječne mjesečne plaće korisnika.

Korisnici koji su zadovoljili minimalni uvjet, tj. osiguranici koji žive u Finskoj duže od 3 godine, nakon svojeg 16. rođendana a nisu u tom periodu ostvarivali nikakva primanja, imaju pravo na nacionalnu mirovinu. Zadnjom mirovinskom reformom, smanjen je iznos nacionalne mirovine za 0,85% i sada iznosi 628,85 eura, međutim kada se tome doda i iznos zagarantirane mirovine, ukupna svota minimalnih garantiranih primanja se penje na 760,26 eura. Kada se gleda u europskim okvirima, tako visoka količina jamčenog prihoda, stavlja

socijalno najosjetljiviji dio Finske populacije ispred gotovo svih država istočne i jugoistočne Europe čije redovne neto plaće su u prosjeku manje od osnovne mirovine u Finskoj.

Tablica 5. Lista zemalja EU, s obzirom na iznos prosječne plaće u 2016. godini

Rank	Country	Population*(mil)	2014	2015	2016
18	Portugal	10,4	985,00 €	1.001,00 €	1.001,00 €
19	Estonia	1,3	841,00 €	832,00 €	903,00 €
20	Czech Republic	10,5	701,00 €	765,00 €	793,00 €
21	Croatia	4,2	710,00 €	735,00 €	742,00 €
22	Poland	38,5	678,00 €	705,00 €	723,00 €
23	Slovakia	5,4	683,00 €	704,00 €	708,00 €
24	Latvia	2	557,00 €	601,00 €	664,00 €
25	Lithuania	2,9	524,00 €	544,00 €	585,00 €
26	Hungary	9,8	503,00 €	643,00 €	570,00 €
27	Romania	19,9	398,00 €	417,00 €	463,00 €
28	Bulgaria	7,2	333,00 €	356,00 €	382,00 €

*Jamčena mirovina u Republici Finskoj, ugurala bi se na 21. mjesto najviših prosječnih plaća u EU

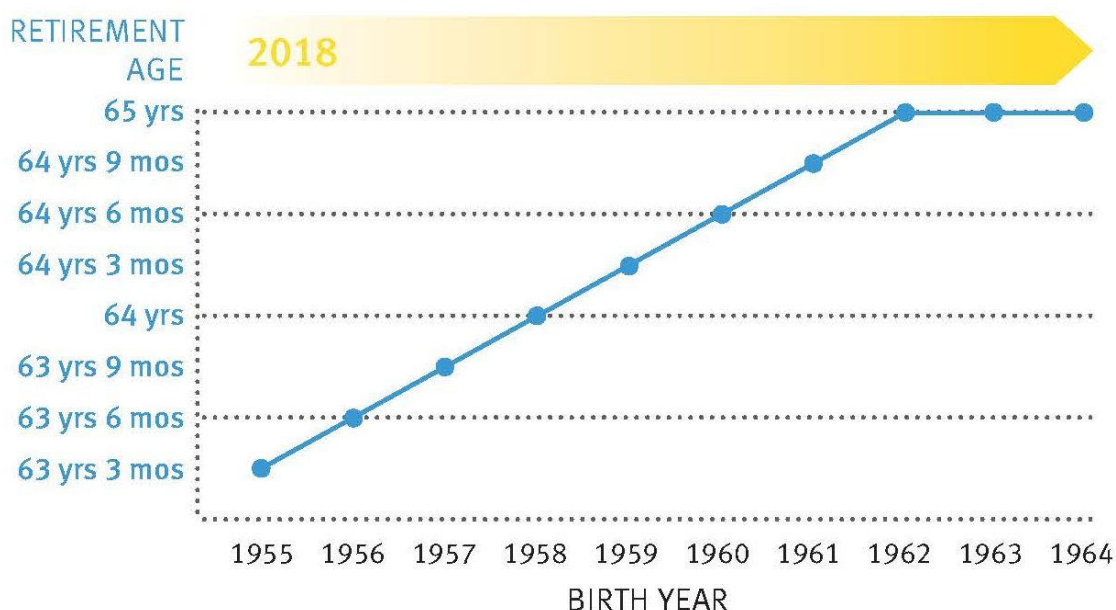
Izvor: Wikipedia the free encyclopedia, List of countries by average wage.

URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_average_wage

Iznos narodne mirovine, smanjuje se sa rastom mirovina na temelju dohotka, i u sve manjem udjelu sudjeluje u ukupnom iznosu mirovine, sve dok je mirovina korisnika manja od 1299,88 eura. Sve mirovine veće od tog iznosa, financiraju se isključivo iz obveznih mirovinskih fondova, na temelju uplata doprinosa iz redovnog dohotka.

Finskoj je u tijeku opsežna mirovinska reforma iz 2017. godine. Kao i ostale države članice, stavlja se naglasak na podizanje dobne granice za odlazak u mirovinu. Iako se osnovna struktura ne mijenja, ova reforma mijenja brojne značajke unutar mirovinskog sustava. Mirovinska reforma ne obuhvaća one rođene prije 1955. godine, a svim korisnicima rođenima 1955. i kasnije dolazi po postepenog dizanja dobne granice za umirovljenje. Dobna se granica diže u intervalima, po 3 mjeseca za svaku godinu. U praksi to znači da će osoba rođena 1955.godine u punu starosnu mirovinu moći sa 65 godina i 3 mjeseca.

Grafikon 12. Postepeno podizanje dobne granice za mirovinu u Finskoj 2017.

Izvor: Finnish Centre for Pensions, Pamflet 2017

URL: http://www.elakeuudistus.fi/media/ladattavataineistot/tyoelakeuudistus_2017_esite_netii_eng.pdf

Počevši sa korisnicima rođenim 1962. godine, dobna granica za punu starosnu mirovinu biti će 65 godina. Osim toga, uvedene su pogodnosti za korisnike mirovina koji ostanu raditi duže. Ukoliko korisnik ne ode u mirovinu nakon navršenih 65 godina, iznos konačne mirovine biti će mu uvećan za 0,4%, za svaki mjesec koji provede izvan mirovine. Ukoliko je za to vrijeme ujedno i zaposlen, dodatna sredstva mu se akumuliraju na dodatnom mirovinskom fondu u iznosu od 1.5% njegovih primanja od rada. Osobe rođene prije 1957. godine, mogu uplaćivati u obvezni mirovinski fond do svoje 68. godine, za one rođene od 1958-1961 ta dobna granica iznosi 69, a za sve rođene nakon toga najveća dob za osiguranika iznosi 70 godina.

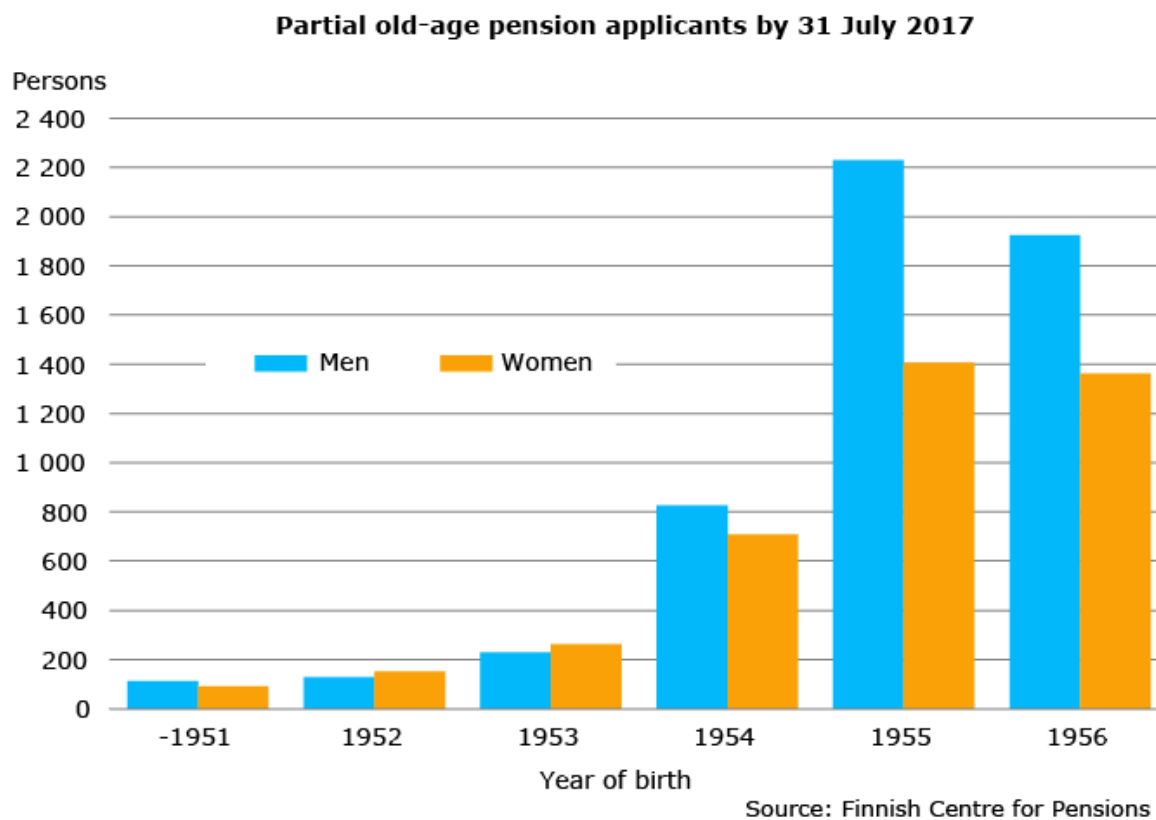
4.3.2 Prijevremena mirovina u Finskoj

Vezano za prijevremenu mirovinu, uvedeni su neki noviteti u 2017. godini. U Finskoj se ne nudi opcija pune ranije mirovine koja bi bila istovjetna onima u Hrvatskoj ili Njemačkoj. Pri tome mislim na umirovljenje 2 ili 3 godine prije pune starosne mirovine, sa samo postotnim penalima vezanima za umanjenje ukupnog iznosa mirovine. Raniji odlazak u punu mirovinu je moguć, ali tek kao starosna mirovina za dugogodišnjeg osiguranika. U tu kategoriju spadaju

dugogodišnji korisnici mirovinskog osiguranja, nakon napunjenih 38 godina plaćanja obveznih doprinosa i starosne dobi od 63 godine života. (U Republici Hrvatskoj je uvjet za istovjetnu mirovinu 60 godina života i 41 godina mirovinskog staža.)

Nova mirovinska reforma, predviđa mogućnost uzimanja dijela mirovine prije dostizanja granice starosne dobi. Svaki osiguranik može odabrati, da prije pune starosne dobi, iz svog mirovinskog fonda uzme dio mirovine ranije. Novi zakon, kroz program „Djelomične mirovine“ dopušta svakom korisniku da 2017. godine preda zahtjev za podizanje 25% ili 50% svoje zarađene mirovine već nakon navršenih 61 godine života. Ukoliko se korisnici odluče za taj sustav, mogu na mjesečnoj bazi primati, 25% ili 50% svoje zarađene mirovine. To u praksi znači, da ukoliko bi korisnikova puna mirovina bila 1500 eura, može sa svojih 61 godina starosti početi primati mirovinu, u iznosu od 750 eura, dok ne napuni uvjete za punu starosnu mirovinu, tj. dok ne doživi tražene godine starosti. Kao naknadu za prijevremeni odlazak, puna mirovina se umanjuje za 0,4% od iznosa koji se podiže ranije. U spomenutom slučaju, ukupna bi se mirovina umanjivala za 0,4% od 750 eura za svaki mjesec do pune starosne dobi. Količina zahtjeva za prijevremenim mirovinama premašila je prvobitna očekivanja. Predviđa se da će samo u 2017.godini preko 14,000 korisnika dati zahtjev za odlazak u prijevremenu polovičnu mirovinu. Od njih 11,000 bi trebalo biti obrađeno i umirovljeno 2017.

Grafikon 13. Struktura korisnika djelomične ranije mirovine, prema spolu i starosti, 2017.

Izvor: Finnish Centre for Pensions 2017

Većina korisnika prijevremene djelomične mirovine su zaposleni muškarci, starosti između 61 i 62 godine koji rade u privatnom sektoru i gotovo svi se odlučuju za podizanje 50% svoje zaslužene mirovine. Vjerojatan razlog za takvu raspodjelu su statistički podaci, koji govore da muškarci u prosjeku imaju veće mirovine kao i kraći očekivani životni vijek, te ih mogućnost ranijeg umirovljenja sa stalnim redovitim primanjima više privlači. Prosječni iznos ukupnih prijevremenih naknada iznosi 830 eura. Od toga 920 eura je prosječna naknada muških a 690 eura ženskih korisnika.

Iako se čini da ova mirovinska reforma nema smisla. S jedne strane podizanje dobne granice za punu starosnu mirovinu, a s druge davanje opcije za ranu prijevremenu mirovinu. I to prijevremenu mirovinu sa dobrim uvjetima i malim zahtjevima već od 61 godine života. Poanta je zapravo sasvim druga. Korisnici djelomične starosne mirovine, ne moraju napustiti svoja radna mjesta da bi ostvarili pravo na mirovine, nemaju ograničenja na količinu rada nakon što odu u mirovinu te nemaju ograničenje na količinu prihoda koji će ostvarivati u mirovini, bilo to od samostalnog rada ili od plaće. U konačnici, većina će korisnika nastaviti

raditi do svoje ciljane starosne dobi, a prijevremene isplate koristiti kao dodatni dohodak. Onima sa nižim primanjima, dodatni dohodak od mirovine biti će na raspolaganju za podizanje životnog standarda i pokrivanje svakodnevnih troškova, dok će korisnici za višim dohodcima biti u mogućnosti koristiti isti za danja ulaganja ili za smanjenje obujma ili količine trenutnog rada.

5 ZAKLJUČAK

Sustav mirovinskog osiguranja jedna je od ključnih socijalnih komponenti društvenog uređenja svake države. S obzirom na učestalo povećavanje broja korisnika, njegova važnost raste iz dana u dan. Velika uloga države u financiranju cijelog sustava, jedan je od razloga zbog kojeg se kroz reforme mirovinskog osiguranja pokušava povećati doprinos osiguranika u mirovinske fondove. Podizanje zakonske dobi za punu starosnu mirovinu je jedna od najučestalijih metoda koje su zemlje članice Europske unije primijenile u svojim pokušajima da održe korak sa sve zahtjevnijim problemima koje pred njih baca sve veći broj korisnika mirovina. U pokušaju da smanje stres i opterećenje na nacionalne blagajne, znatne mirovinske reforme su se kao požar proširile teritorijem EU. Gotovo da nema zemlje članice, koja je u zadnjem desetljeću nije donijela jednu ili više reformi, usmjerenu prema tome da se korisnici mirovinskog osiguranja zadrže na tržištu rada, što je to duže moguće. Usmjerenost k tome cilju, gotovo sve reforme, osim što su podizale zakonsku dob za punu starosnu mirovinu, uvode određene restrikcije na prijevremeno umirovljenje. Destimulativnim mjerama usmjerenim prema mogućnosti ranijeg umirovljenja, radi se na tome da se obeshrabre pojedinci da se odvažavaju ranije isključiti iz tržišta rada. Većina članica tim restrikcijama pristupa na način, da se korisniku prijevremene mirovine, mirovina trajno umanjuje u odnosu na iznos njegove moguće pune starosne mirovine. Naravno, što se osiguranik umirovi bliže ciljanoj dobi za punu mirovnu, toliko mu je manje umanjeno konačno iznosa. Jedna je od popularnijih metoda, dopuštanje umirovljenicima da kada steknu uvjete za mirovinu, i dalje nastave raditi. Na taj način oni i dalje doprinose u državne i privatne mirovinske fondove, a kada se odluče za ulazak u sustav mirovinskog osiguranja, njihova će mirovina biti stimulirana u određenom postotku. Naravno ovisno o dužini rada. Prijevremeno umirovljenje ne odgovara zakonodavcima, u toj mjeri da je u nekim zemljama članicama moguće samo u slučajevima kada osiguranik počne raditi izuzetno rano te bi da je prisiljen raditi do pune starosne dobi njegov period uplate doprinosa bio znatno preko 40 godina. Iz tog je razloga, u većini mirovinskih sustava predviđena mogućnost pune starosne mirovine nešto malo prije uobičajene starosne dobi, ali uz uvjet skupljenog radnog staža koji gotovo uvijek prelazi 40 i više godina. Na taj se način zapravo izlazi u susret osiguranicima koji su skratili svoj period obrazovanja i ranije se uključili na tržište rada. Iz navedenog su razloga u većini slučajeva kroz život radili fizički zahtjevnije i često manje plaćene poslove, te samim tim smisao njihova ostanka na tržištu rada do pune mirovine gubi na važnosti, jer su u poznim godinama često nezaposleni ili već korisnici nekog drugog oblika socijalne pomoći.

Iz svega navedenog, jasan je smjer u kojem ide sustav mirovinskog osiguranja u zemljama članicama. Da bi se osigurala dugoročna stabilnost sustava mirovinskog osiguranja, a da teret financiranja ne padne prejako na leđa državnih blagajni, kroz česte mirovinske reforme, uvode se sve stroži uvjeti za buduće korisnike. Države već godinama potiču pojedince, da uplaćuju vlastite oblike mirovinske štednje, bilo kroz dobrovoljne mirovinske fondove ili kroz životna osiguranja. Na taj ih se način, povremeno uz određene subvencije u vidu poreznih olakšica, motivira da se dodatno angažiraju na tržištu kapitala, kao pogonsko gorivo za pokretanje mirovinskog sustava. Ostvarivanje njihovih prava iz kapitalizirane štednje kroz dobrovoljne fondove, u slučaju da ne dođe do znatnih krahova na tržištima kapitala, smanjiti će njihovu ovisnost o mirovinama iz prvih stupova mirovinskog osiguranja i na taj način rasteretiti državni proračun za moguće doplate i nadoknade kroz razne socijalne programe na koje bi bez njih možda imali pravo. Zaključno na temu, svaki bi osiguranik trebao tražiti svoja prava iz mirovinskog osiguranja, međutim postaje sve jasnije da ne mogu sve nacionalne ekonomije podnositi teret stalno rastućeg broja korisnika. Imajući to u vidu, potrebno je osvijestiti svakog pojedinca, da se aktivnije i odgovornije uključi u kapitaliziranje vlastitih sredstava koje će mu biti na raspolaganju po završetku radnog vijeka. S obzirom da pod teretom troškova, iz dana u dan, države postaju sve manje socijalno osjetljive, a prohtjevi pojedinaca rastu, kapitalizirana štednja kroz životni vijek nameće se kao najsigurnije zaleđe od pada životnog standarda u starijoj dobi.

Popis literature

1. Bejaković, P. (2004) Mirovinsko osiguranje u SR Njemačkoj i njegove reforme.
Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/revija/7/c13%20036-045.pdf>
2. Costa, D. (1998) The Evolution of Retirement.
Dostupno na: <http://www.nber.org/chapters/c6108.pdf>
3. Državni zavod za statistiku (2017) Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti.
Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/14-01-01_01_2017.htm
4. European Commission (2018) Pension Adequacy Report: Current and future income adequacy in old age in the EU, Volume 1.
Dostupno na:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8084&furtherPubs=yes>
5. European Commission (2018) Pension Adequacy Report: Current and future income adequacy in old age in the EU, Volume 2.
Dostupno na:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8085&furtherPubs=yes>
6. European Commission (2015) The 2015 Ageing Report.
Dostupno na:
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf
7. European Commission (2018) The 2018 Ageing Report.
Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip079_en.pdf
8. European Parliament (2015) Briefing.
Dostupno na:
[http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)571327](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)571327)
9. European Parliament (2019) Briefing, The gender gap in pensions in the EU
Dostupno na:
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631033/IPOL_BRI\(2019\)631033_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631033/IPOL_BRI(2019)631033_EN.pdf)
10. Jurković, P. (2002) Javne financije, izdanje. Zagreb:Masmedia.
Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/9035>

11. Puljiz, V. (1996), Korijeni skandinavskog socijalnog solidarizma.

Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/46933>

12. Rismondo, M. (2002) 80 Godina mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/47614>

13. Wikipedia the free encyclopedia, Beveridge Report (1942).

Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Beveridge_Report

Popis grafikona

Grafikon 1. Struktura stanovništva po starosnim skupinama, EU-28, 2014–2080.....	4
Grafikon 2. Postotak osoba starijih od 65 godina u riziku od siromaštva, u EU	7
Grafikon 3. Rodni jaz u mirovinama, korisnika od 65-79 godina.....	8
Grafikon 4. Razlika u životnom vijeku između muškaraca i žena na teritoriju EU	9
Grafikon 5. Očekivani životni vijek, muškarci i žene, EU 28 2002-2015.g.....	10
Grafikon 6. Promjena omjera agregatne zamjene EU28, 2008-2016.godina.....	11
Grafikon 7. Prosječna starosna mirovina po stanovniku, u 000€, za 2015.g. EU.....	12
Grafikon 8. Trošak mirovina EU zemalja, po vrstama, udio u BDP-u, 2015.g.....	13
Grafikon 9. Struktura financiranja obveznog mirovinskog fonda u Finskoj	25
Grafikon 10. Struktura umirovljenika u Finskoj u 2017.g.....	26
Grafikon 11. Struktura financiranja mirovina u Finskoj 2018.g.....	27
Grafikon 12. Postepeno podizanje dobne granice za mirovinu u Finskoj 2017.....	29
Grafikon 13. Korisnici djelomične ranije mirovine, prema spolu i starosti, 2017.....	31

Popis tablica

Tablica 1. Promjena demografske strukture stanovništva, u postotku 2007-2017.....	5
Tablica 2. Trošak mirovina, kao postotni udio u BDP-u zemalja članica EU, i dugoročna projekcija kretanja potrošnje	14
Tablica 3. Tečajnica mirovinskih fondova, 11.09.2018.g.....	17
Tablica 4. Prikaz uvjeta za prijevremenu starosnu mirovinu za žene u Republici Hrvatskoj...	19
Tablica 5. Lista zemalja EU, s obzirom na iznos prosječne plaće u 2016.g.....	28

Internet izvori

1. Deuche Rentenversicherung, URL:

http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/en/Navigation/englisch_index_node.html

2. Državni zavod za statistiku: URL:

<https://www.dzs.hr/>

3. Finnish Centre for Pensions, Pensions explained. URL:

http://www.etk.fi/wp-content/uploads/summary_Kokonaiselake_2017_2.pdf

4. Finnish Centre for Pensions, Summary. URL:

<https://www.tyoelake.fi/en/how-much-pension/working-while-getting-a-pension/>

5. German Federal Ministry of Labour and Social Affairs, Pensions, URL:

<http://www.bmas.de/EN/Our-Topics/Pensions/old-age-pensions.html>

6. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje URL:

<http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=71>

7. Wikipedia the free encyclopedia, Mirovinsko osiguranje. URL:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Mirovinsko_osiguranje